

טשענאטאזער צייטונג

Biblioteka Jagellońska Kraków Św. Anny 19

גרשען יעדען פרייטאג ...

צענטראלער קליינהענדלער-פערבאנד ...

Piątek, dnia 26 czerwca 1931. ... 7.49

אונזער לאנג-יעהריגען בוכפיהרער ...

מאנטאג, דעם 29 יוני ד. י. 2 א ויגער נאכמיטאג ...

א ליקווידאציע-פערזאמלונג ...

OGŁOSZENIE. ELEKTROWNIA W CZĘSTOCHOWIE Sp. z ogr. odp. ...

מאנטאג ד. 29 יוני ד. י. 2 נאכמיטאג ... די אלגעמיינע פערזאמלונג ...

מאנטאג ד. 29 יוני ד. י. 2 נאכמיטאג ... די אלגעמיינע פערזאמלונג ...

געשמאקע פרישע מיטאג עסן ... מיכאל הערץ, אלעז 5 №

בעקאנטמאכונג. א אנשטענדיגע חברה אדער גלייך ווערט געזוכט ...

Cegielnia „ŁOJKI” B-ci Zandstein w GNASZYNIE ...

Optyk Medical Z. ERNER (b. długoletni optyk w największych zakładach opt. w Paryżu.)

דאנקאבונג. מיין הארציגסטען דאנק ...

Nowourządzona LAKIERNIA firmy Z. Monhajt ...

בעקאנטמאכונג. איך מאך בעקאנט די פערמיטערטע געהערטע קונדשאפט ...

ווארנונג. איך האב פערלירען אדער מען האט מיר געגנב'עט ...

נ"ע דור ווערנער. די לויז איז פארגעקומען דאנערשטאג דעם 26 יוני 1931 ...

בעקאנטמאכונג. דערמיט מאך איך בעקאנט דאס ג' פובליקום, אז מיין לאנג-יעהריג ...

Częstochowianin, stale zamieszkujący w Warszawie w centrum handlowym z telefonem ...

נ"ע דור ווערנער. המקום ינחם אותם בתוך שאר אבלי ציון וירושלים ...

מאיר שויערשעווסקי נ"ע. ריקען מיר אויס דער איבערגעבליבענער פאמיליע אונזער טיעפסטען מיטגליד ...

"דער לעצטער אקט"

פון דער וואָלט

צו דער אויפפירונג פון בלוט
טרינקט עטליכע טעג סתדר יעדען אינדערפרי א

בלאז באטייליק ביטער-האסער

Franciszka Józefa.

און די מיינונגס-פערשידנהייטען וואס
קומען דאָרט פאַר, און עס איז בע-
שלאָסען געוואָרען צונויפצורופען א
וועלט-קאָנפערענץ פון אלע אלגעמיינע
ציוניסטען קיין באָלען אויפ'ן 29 און
30 ד. ה. אויך וועלכער עס זאָלען גע-
שאפען ווערען די יסודות פון אַ שטאַר-
קען אַרבייטס-פּערהינגען אַלגעמיינ-
טישען פּערזאָנלעך.

— די נייע אָרגאַניזאַציע וועלכע עס
האַט אַרויסגעגעבען די אינטערנאַציאָ-
נאַלע קאָסיסע פון פּעלער-בונד בנוגע
דעם פּויליש-הערב, וועלכע וועלכע מיר
האַבען זייער צייט מיטגעשליסן, זע-
נען שוין איינגעפירט געוואָרען אין
לעבען. צו דעם צוועק איז פּערזענ-
לעך געוואָרען די פּאָליטיק-וואָך און
זי האָט בעקומען אַ פּערזאָנלעך שטרענג
אַפּצוהייטען די נייע תקנות.

— אין וואַרשאַ איז פאַרגעקומען אַ
צוזאַמענפאַהר פון אלע לאָקאַטאָרען-
פּערזאָנלעך, וועלכע האָבען בעהאַנדעלט
די פּראָגע פון אַפּשאַפּען דעם לאָקאַטאָ-
רען-שול און פון העבערן דאס דירע-
געלד, וואס עס וואָלט איצט געווען אַ
קאָסטטראַפּע פאַר די לאָקאַטאָרען און
אָרבייטענדיק זיך גענען דעם.

פאַר רעוואָלוציער און נערווען-ליידענדע!

וואָך בין איך פון דעם אונערטערליכען
קוואַל פּסור געוואָרען און איך פּיהל
מיך ווי ניי-געבוירען. טאָגאַל וועל איך
יעדען ליידענדען עמפּפּעהלען. עהנליך
ווי ה' ש. איז מודיע אַ סך געשען
וועלכע האָבען בענוצט טאָגאַל ביי רעו-
מאַטיוס, גיכט, רייטען און די געלע-
קען, קאָפּ און נערווען-שמערצען, ער-
קעלטונגען און עהנליכע קראַנקהייטען.
טאָגאַל איז אונגעפירט פאַרן מאָגען,
האַרץ און אַנדערע אָרגאַנען. טאָגאַל
ליידערט נישט נור תיכף די שמערצען,
און אויך איהם און נאָטליכען אופן
עורק פון השורש, די אַזויגע-ליידען.
דערפאַר האָט מען אַפילו אין פּערע-
טערמע פאַלען מיט טאָגאַל ערציעלט די
בעסטע רעוואָלוציע, אויב א סך טוי-
זענדער דאָקטוירים פּערשרייבען דאס
מיטעל, דאן קען יעדער מיט פול פּער-
טוריען טאָגאַל קויפּען. פרובט טאָק
היינט נאָך אַלעין אויס. פּערלאַנגט אבער
נור טאָגאַל. א ס'איז נישטאָ קיין בעסטער
מיטעל. צו בעקומען אין אלע אַפּטיי-
קען, שוין פון 2 זי.

קאָסטען ערנסטע קרבנות, מען קען
נישט פּערקלענערן דעם בודזשעט פון
קריגע-מיינסטעריום, ווייל מען מוז
פּערטיידיגען די גרעניצען פון דער
מלוכה, מען קען אויך נישט פּערקלע-
נערן דעם שול-בודזשעט און פּערמאַנען
עטליכע טויזענד שולען, דאריבער מו-
זען די בעאַמטע ברענגען דעם קרבן.
— אין צוזאַמענהאַנג מיט דעם וואָס
דער עסטרייכישער קאָנסטיטוציע-טרי-
בונאַל האָט אַרויסגעגעבען אַ אורטייל
אַז דאס אַנטיסעמיטישע סטודענטען-
געזעץ שטעהט אין סתירה מיט דער
קאָנסטיטוציע, זענען אין וועג פאַרגע-
קומען אַנטיסעמיטישע סטודענטען-אוי-
רווען, די צוויילדעטע סטודענטען-האַ-
בען זיך געוואָרפּען אויף די דורכגע-
הענדע יודען איבערהויפט אויף די יי-
דישע סטודענטען וועלכע זענען שטאַרק
צושלאָגען געוואָרען, און 18 זענען גע-
וואָרען פּערוואַנדעט.

די מערהייט פּראָפּעטאָרען פון די
וועלכע הויכשולען סאָלידאַריזירט זיך
מיט די אַנטיסעמיטען, אָבער די מאַכט
האַט פּערקלענעט צו שליסען אלע ווע-
נער הויכשולען אויף אַ אונגעשטימטער
צייט.

— עס איז פּערעפּענטליכט געוואָרען
אַ אויפּרוף וועגען דער צושפּילטערונג
וואס הערשט די לעצטע יאָהרען אין
די רייזען פון די אַלגעמיינע ציוניסטען

— דער אַמעריקאַנער פרעזידענט-הוי-
בער האָט בעשלאָסען צו געבען אַלע
איראָפּעאישע מלוכות אַ מאָראַטאָריום
אויף אַ יאָהר צייט אויף אלע חובות
וואס זיי זענען שולדיג די פּעראַייניג-
טע שטאַטען.
דער דאָזיגער בעשלוס פון אַמעריקאַ
וועלכער עס קומט חובות ביי אלע
מלוכות, וואס האָבען זיך בעטייליגט
אינ'ם וועלט - קריגע האָט נעמאָכט אַ
זעהר גוטען רושם אין דער גאַנצער
פּאָליטישער וועלט, ווייל מען האָלט אַז
דאס וועט האַבען אַ גרויסען איינפלוס
אויפ'ן קריזיס וואס הערשט אין אלע
לענדער, זאָגאַר אויפ'ען וועט אין משך
פון דעם יאָהר-מאָראַטאָריום זיך איינ-
ברענגען דאס וואס זי וועט ערשט מיט
אַ יאָהר שפּעטער דאַרפּען צאָהלען לערך
6 מיליאָן דאָלאַר, און דאס געלד וועט
די מלוכה דערווייל קענען בענוצען
אויף אַנדערע ווירטשאַפּטליכע צוועקען.
— דער מיינסטאַר-ראַט האָט בע-
שלאָסען אַז כדי צו דערהאַלטען די
גלייכגעוויכט פון מלוכה-בודזשעט-זא-
לען צוריקגעצויגען ווערען אלע הוספּות
וועלכע די בעאַמטע האָבען זינגער צייט
בעקומען, פון וועלכע די אַלגעמיינע
סומע בעטרעפט 55 מיליאָן זי.

דער פרעמיער ה' פריסטאַר האָט אין
זיין ברייף צו אלע מיינסטאַרען ער-
לערט אַז די 300 מיליאָן וואס מען
מוז אַראַבענעמען פּונם בודזשעט מוזען
זיך נישט נעמען אַזא אונגעוויסער שווע-
רען אַמט ווי עס איז דער אַמט פון
קהל-פרעזעס, און דאריבער וואָלט
געווען די גרעסטע זינד ווען עס זא-
לען זיך געפונען מיטגלידער פון דער
נייער פּערוואַלטונג וואס זאָלען סתם
וועלען שפּיעלען אַ צו-העכעם-שפּיעל, און
דערצו באלד, אויף דער שוועל, אויף
דער ערשטער זיצונג אַרויסצורוי-
פּען אונאנגענעם-המליכקייטען, וועלכע
וועלען נאָר פּיהרען צום שאַדען פון
דער קהלה, און פון דער היגער יודי-
שער בעפּעלעכערונג.

מיר האָלטען אַז אלע פּערוואַלטונגס-
מיטגלידער, אלע ווי איינער וועלען
פּערשטען זייער אויפגאַבע וועלען זיך
מאַכען דעם אַמט'ן חשבון-הנפש, און
וועלען זעהען מיטצוויקען אַז די
ערשטע קאָנסטיטואַירענדע זיצונג פון
דער פּערוואַלטונג זאָל אריינפירען
דעם אַמט'ן שלום און אהדות, די רי-
היגע און געגענויטיגע האַרמאָניע אַז
אלע ריכטיגע זאָלען קענען געמינ-
זאם אַרבייטען לטובת דער היגער יי-
דישער בעפּעלעכערונג.

מ.

איהם נאָכגעקומען. דאָגעגען איז ער
בנוגע אַ געוויסער ריכטיגער געוועזען
זעהר נאָכגיב, וואס ער האָט, לויט
דער מיינונג פון ברייף-שרייבער, נישט
געדאַרפט טהון און וואס ער וועט
אפּשר שפּעטער בעדייערען.
מיר האָבען דעם דאָזיגען ברייף
נישט געוואָלט פּערעפּענטליכען, האָל-
טענדיג אַז „לאַחר המעשה“, ווען די
זאך איז שוין געשעהן איז נישט נוי-
טיג און ביסט געוונד סתם אויפצוריי-
סען די געמיטער, וואָל עס קען שוין
נאָרנישט העלפען.
און טאָק דאָריבער, ווייל מיר זע-
הען אַז צווישען די נייע פּערוואַלטונגס-
מיטגלידער זענען פּערהאַנגען אונזער-
דענע, ווארום דער שרייבער פון דער-
מאַנטען ברייף איז אַ ליידער פון אַ
געוויסער ריכטיגער, מוזען מיר אומבע-
דינגט בעטאָנען אַז בנוגע די וואהלען
פון אַ קהלה-פרעזעס קען נישט און
טאָר קיין שום ענדערונג נישט פאַרקוי-
מען.

מיר ווייסען דאָך אלע, און קיינער
וועט נישט זאָגען אַנדערש אַז ה' גאָלד-
שטיין איז דער איינציגער קאָנדידאַט
וואס קען איבערנעמען דעם וויכטיגען
אַמט פון פרעזעס פון דער היגער יודי-
שער קהלה, ער איז דער וואס שטעהט
אויף דעם פּלאַץ שוין אַ ריזיגע יאָהרען,
וואס האָט שוין די נויטיגע קוואַליפּי-
קאַציעס און פאַך-קענטנישען אויף דעם
געביעט. ער איז דער אַמט'ער פאַך-
מאַן אין דער קהלה-אַרבייט און קיין
אַנדערן האָבען מיר נישט.

עס איז איינער שוין אויסגעקומען צו
בעטאָנען אַז אויב עס זענען אין דער
פּויריגער קהלה פאַרגעקומען פּערהאַנגען,
און אפּשר גאָר וויכטיגע און זעהר
פּערזענליכע פּערהאַנגען, קען מען מעג-
ליך דעם ה' גאָלדשטיין נישט בעשול-
דיגען, ווייל די פּויריגע פּערוואַלטונג
איז נישט געווען אַרבייטס-פּערהאַנגען און
ער אַלעין האָט ביי זיינע בעסטע פּע-
היגקייטען נישט געקענט אַלץ פּערזע-
הען, און דעם גאַנצען אַפּאַראַט מיט
אַלע זיינע טיילען ווי געהעריג בע-
טרייבען.

איצט אויב ער וועט האָבען צו זיך
די נויטיגע הייבס-קרעפטען וועלכע זא-
לען איהם שטעלן צו דער האַנד ביי
דער אַרבייט איז קיין ספק נישט אַז
אַלע צווייגעטיגע פּערהאַנגען וועלען בע-
טרייגע ווערען.

ווייסען מיר נאָך אויך גאנץ גוט אַז
קיין שום מיטגליד פון דער פּערוואַל-
טונג וועלכער זאָל פּערמאַנען די מי-
דעס פּערהאַנגען וועט אויף

אין פּויריגען נומער פון אונזער ציי-
טונג האָבען מיר געשריבען וועגען די
וואהלען צו דער קהלה-פּערוואַלטונג,
וועלכע זענען פאַרגעקומען היינטיגע
זונטאָג, און אויב מיר האָבען דעם דא-
זיגען אַרטיקל געשריבען אונטער'ן
קעפּל „דער לעצטער אקט“ איז דאס
געווען דערפאַר ווייל מיר האָבען גע-
האַלטען, און מיט רעכט, אַז צוטרע-
טענדיג צו די וואהלען פון די פּער-
וואַלטונגס-מיטגלידער זענען די וועה-
לער, אייגענטליך די נייע געוועהלטע
פּרנסים, שוין צווישען זיך געווען איי-
ניג אויך וועגען דער פרעזידענט-פּרא-
גע, ווארום די צענטראַלע פיגור פון
דער פּערוואַלטונג איז דאָך פאַרט דער
פרעזעס וועלכער איז אַפּיציעל פּער-
אַנטוואָרטליך פאַר אלץ און אַלעמען.
און, לאָמיר עס זאָגען אָפּען, אויב
דער ביז-זעצטיגער קהלה-פרעזעס ה'
גאָלדשטיין האָט איינגעווייליגט זיך צו
לאָזען אַרויסשטעלען אויף אַ קאָנדידאַ-
טען-ליסטע צו דער פּערוואַלטונג, האָט
ער זעלבסטפּערשטענדיק געדאַרפט הא-
בען די זיכערהייט און די פּעסטע גא-
ראַנטיע אַז ער וועט מיט דער געהע-
ריגער מערהייט געוועהלט ווערען
אַלט פרעזעס, ווארום אַלט פּראָסטער
זעלנער האָט ער דאָך נישט געדאַרפט
געהן אין דעם פּערוואַלטונג.

דאריבער האָבען מיר, ווי געזאָגט,
געהאַלטען אַז די וואהלען צו דער
פּערוואַלטונג זענען „דער לעצטער אקט“
פון דער איצטיגער וואהל-קאמפאניע,
און מיר ווילען אומבעדינגט די דאָזיגע
מיינונג אונזערע ווייטער דערהאַלטען,
מיר ווילען בשום אופן נישט דערלאָ-
זען אַז עס זאָל ענטשטעהן אַ וועלכער
ס'איז צווייפעל, אַז עס זאָל אין
די מוחות פון די אייגענע וועהלער,
אייגענטליך די נייע-אויסגעוועהלטע פּער-
וואַלטונגס-מיטגלידער, ווידער זיך שא-
פען נייע געדאַנקען מיט נייע „קאָנונק-
טורען“ בנוגע דעם פרעזידענט.

מיר זאָגען דאס דערפאַר, ווייל צו
אונז איז איינגעפלאָסען אַ ברייף אין
רעדאַקציע פון איינעם פון די נייע
דאָזיקעס, וועלכער האָט אַ טענה צום
„מודח“, אייגענטליך צום ה' גאָלד-
שטיין, פארוואס ער איז געווען אזוי
קלויבעריש בנוגע געוויסע קאָנדידאַטען
צו דער פּערוואַלטונג, און ער האָט גע-
שטעלט זיין וואָרט אַז אויב די אַזער
ינגע פּערזאָן וועט אַרויסגעשטעלט ווע-
רען צו דער פּערוואַלטונג, וועט ער
ה' גאָלדשטיין זיין קאָנדידאַטור נישט
אַננעמען, און וועלכער אַז ה' גאָלד-
שטיין זאָל קאָנדידירען איז מען

די פּערזאָנלעכע

האַמאן פון ווידען ליבען אין איטאַליע, אין 19-טען יאָהר-הונדערט.

בריי פון העברעאיש דודי י. געלזאָהן.

(פּאָרטעוועג)

נישט דעם הער מאַראַניא - האָט
אַלעכער געזאָגט - האָב איך זיך בע-
קענט פאַר צעהן יאָהר, ווען ער איז
געקומען נאָך מילאַנד, און איז געווען
פּערזענלעך פון איינער פון אונז, אָבער
באָלד האָט איהם געלונגען זיך צו
בעקענען מיט דעם גובערנאַטאָר יוליוס
פאַן פּימאַנט, וועלכער איז געווען אַ
פּריינד פון זיין פּאַטער, און וועלכער
האַט איהם געהיבען צו אַזא הויכען
אַמט ווי הויפט-ריכטער פון מילאַנד.
מאַראַניא האָט אָבער שוין זיכערדיג
אויף זיין הויכען אַמט - האָט אַל-
פּערט ווייטער דערצעהלט - נישט
פּערגעסען זיינע פּריינד פון אַמאָל מיט
וואָס ער האָט נאָר געקענט, און אזוי
האַט ער מיך אויך בעשטימט אַלס זיין
סעקרעטאַר אין געריכט, וועלכען פאַס-
טען איך פּערנעם ביזן היינטיגען טאָג.
אָבער דו האָסט דאָך געזאָגט אַז
מאַראַניא ווערט גובערנאַטאָר - האָט
ראָזא געפּרעגט.
יא, אזוי איז דאס, נעכטען האָט
מיר מאַראַניא דערצעהלט אַז דער גו-
בערנאַטאָר יוליוס פאַן פּימאַנט האָט
איהם ספּעציעל גערופּען אין זיין קא-
פינעט און צו איהם געזאָגט:
הער אויס פּריינד מאַראַניא, ביזן
היינטיגען טאָג האָסטו נישט געוואוסט
פארוואס איך טהו מיט דיר אַזויפיעל
גוט, דו האָסט געמיינט אַז דאס איז

געפירט אין פּערזענלעכע בלייבען
דעם ווייל ער האָט געוואוסט אַז מען
טראַכט דאָרט מיין פּאַטער אומצו-
ברענגען, און ער אַלס הויכער בעאַמ-
טער וועט איהם קענען פון אומגליק
ראטעווען און צוויי איז דאס.

און וואָס איז דיין ברודער מיט'ן
ריכטער?

זיי האָבען צוזאַמען געלערנט אין
דער מילאַנדישער שולע, און זענען
ביזן היינטיגען טאָג די בעסטע פּריינד.
וויקטאָר האָט אייגענטליך איינגעזעהן
אַז זיין שרעק איז אומזונסט, אָבער
דאס האָרץ האָט איהם געזאָגט אַז פאַר
דעם יונגען ריכטער האָט ער זיך צו
שרעקען, דאס איז אַ געפּעסענדיגער
קאָנקורענט, עס איז אַ קיין צווייפּעל
נישט אַז ביי אַזעלכע נאָהנטע פּריינד-
שאפט ווי עס איז צווישען דעם ריכטער
און דעם באַראָן וועט איהם, דעם ריכ-
טער, אויסקומען זיך צו בעקענען מיט
ראָזאַ, און דאס קען פאַר איהם ווע-
רען פאַר איהם געפּעהרליך.

ראָזא האָט בעמערקט אַז וויקטאָר
איז דענערווייט, אָבער עס איז איהר
נישט געקומען אויפ'ן געדאַנק אַז וויק-
טאָר זאָל וועגען אַזעלכעם טראַכטען,
און זי האָט געזאָגט:
איך גלויב אַז ס'איז שוין צייט צו
געהן אַהיים, מען וועט ווענען מיר זיין
בעזאָרגט.

און ווען וועלען מיר זיך ווידער
זעהען?
איך קען נישט וויסען, ווען ס'וועט
מיר געלונגען צו קומען צו דיר, ווייל
מיר שיינט אַז געהיימע שפּאַנען שפּאַ-
נירען אונז נאָך, און היטען, אונזערע
טריט.

(פאַרטז. קומט)

ער האָט די דאָרייבן געפּרעגט:
זאג מיר טייערע, אין וואָס בע-
שטעהט די פּריינדשאפט צווישען אייך און
דעם ריכטער, און וואָסערע געמיינזא-
מעס האָט איהר צווישען זיך?
ראָזא איז שטיל געבליבען, זי האָט
זיך נישט געקענט דעציידירען צו דער-
צעהלען וויקטאָר די וויכטיגע גע-
היימנים וואס דער ריכטער האָט אי-
בערגעגעבן איהר פּאַטער, וויקטאָר האָט
דאריבער אויף איהר געקוקט מיט נאָכ-
מעהר פּערדאָמט, אַלבערט האָט דאס
בעמערקט און צו איז אַרויס פון צי-
מער.

דאן האָט וויקטאָר געזאָגט:
צי האָסטו נאָך פאַר מיר געהיימני-
טען, טייערע?
ענטשולדיג מיר מיין טייערער -
האַט ראָזא געזאָגט - דאס איז אַ גע-
היימניס אין וועלכער עס איז אָפּהענ-
גיג דאס לעבען פון מיר און מייןע
עלטערן, אָבער פאַר דיר וועל איך קיין
זאך פּעהרליךען.

דו מאַכסט מיך אויסערגעוועהנליך
נייערע.

יא, דאס איז אַ שרעקליכע געהיימ-
ניס, דער ריכטער מאַראַניא האָט מיין
פּאַטער איבערגעגעבן אַ ברייף פון מיין
איינציגען ברודער לודוויג, וועלכער
טילט מיט אַז פון פאַרזי זענען אַרויס-
געשיקט געוואָרען געהיימע אָגענטען
צו פאַנגען מיין פּאַטער און איהם ברענ-
גען קיין פּראַנקרייך, וואו ער זאָל פּער-
שפּט ווערען אַלס פּעררעכטער, און
דער ריכטער מאַראַניא האָט אויף זיך
גענומען אונז צו שיען פון זייערע
הענד.

האַסטו נאָך אַ ברודער אין פאַריז?
יא, מיין איינציגער ברודער איז

דאס גרעסטע געפאַר צו בעקומען אַ
זעהר גרויסע שראַף און צו זיין פּער-
אורטייל אויף שאַנד און שפּאַט, דא-
מאָלס איז געקומען דיין פּאַטער, און
האַט מיר דאס געלד פּערשאַפט און
צווי אַרויס מיך אָבערעטעוועט פון
אונטערנאָג אָדער גאָר פון זיכערען
טויט.
איה, הייסט דאס, נאָכנישט בעשטימט
אַז מאַראַניא ווערט גובערנאַטאָר - האָט
ראָזא געזאָגט.
דאס אונטערליגט נישט קיין שום
צווייפּעל, פאַן פּימאַנט איז זעהר אַנ-
געזעהן ביים קעניג, און מאַראַניא איז
זעהר פּעלייט ביי דער היגער בעפּעל-
קערוג אזוי און קיין זאך וועט נישט
הינדערן, אָבער צי קענטו אַ פּרייליך,
דעם הער מאַראַניא? - האָט אַלבערט
געפּרעגט.

וויקטאָר האָט אויפגעשפּיצט זיינע
אויבערן צו הערען וואס ראָזא וועט
אויף דער דאָזיגער פּראָגע ענטפּערען,
ראָזא האָט דאס בעמערקט און זי איז
עטוואס רויט געוואָרען, אָבער זי האָט
גלייך געענטפּערט:

איך קען איהם נישט פּערזענליך,
איך האָב איהם נאָך קיינמאָל נישט
געזעהן, נאָר מיין פּאַטער - האָט מיר
וועגען איהם פיעל דערצעהלט און דא-
ביי איהם זעהר געלויבט.
וויקטאָר איז געווען זעהר צופרידען
הערענדיג אַז ראָזא קען נישט פּער-
זענליך דעם ריכטער, און אַז זיין פּער-
דאכט איז אונגערינדעט, אָבער דאביי
האַט ער זיך געטראכט: אויב איהר
פּאַטער דער באַראָן איז מיט'ן ריכטער
צווי בעפריינדעט קען דאס אויך דער-
פיהרען צו אַ פּריינדשאַפט צווישען
איהר, ראָזאַ, און דעם ריכטער, און

פון וואָך צו וואָך

אַבגעשאַפט דעם סימפּסאָן-בעריכט.

מיר געדענקען דאָך נאָך גוט ווי אזוי מיר יודען זעלבסט פלעגען שריי-ען אז מען צאהלט אין א"י צו טייער פאר'ן באַדען, אז מען רייסט אויף די אַפּעטיטען פון די אַראַבער, וועלכע האָבען מיט יעדען טאָג געהויבען די פרייזען פון באַדען, און שוין אַליין נישט געוואוסט וויפיל צו פאָדערען פאר זייער פערזאָנלעכע, מיט שטיי-נער און גרוז פולען באַדען, און איצט קען מען נאָך קומען און זאָגען אז די יודען האָבען די אַראַבער אוועקגעטראָסן פון זייער אייגענטום.

און בעזונדער דאָרף דאָך אזא 'ה' סימפּסאָן נעמען אין בעטראַכט פון ווירטשאַפּטליכען און אויפבויע-שטאַנד-פונקט, ווי אזוי דער דאָזיגער באַדען האָט אויסגעזעהען פריער ווען ער האָט זיך געפונען ביי די אַראַבער, און ווי ער זעהט אויס יעצט ווען ער איז איבערגעגאַנגען אין בעזיץ פון יודי-שען פאָלק, אז פריער האָט אַלץ גע-פוסטעוועט און יעצט האָבען די יודי-שען ענערגישע הענד אַלץ פערזאָנלעכע אין פרוכטבאַרע פעלדער און גערטנער. און דאס דאָרף אויך פאר דער ענגלי-שער רעגירונג, פאר דער מאַכט וואס איז בערופען צו פונדאנדערבויען דאס לאַנד וואס געפונט זיך אונטער איהר שוין, צו האָבען נישט קיין קליינע בע-דייטונג.

ווי געזאָגט איז דער דאָזיגער בע-ריכט אַבגעשאַפט, דאס ווייזט אונז אז די ענגלישע רעגירונג זעלבסט האָט זיך אַרומגעזעהען אז אזא בעריכט קען זי נאר מאַכען לעכערליך אין די אוי-גען פון דער גאַנצער וועלט, איבער-הויפט פאר דעם פעלקער-בונד, און בעת ענגלאַנד וועט אַדורכפיהרען איהר פראַעקטירטען ענטוויקלונגס-פלאַן, א"י, וועט זי זיך מיט סימפּסאָן'ס מיי-נונגען נישט רעכנען.

אמת, ד"ר שילס האָט צוגעגעבען צו זיין ערקלערונג אז די קאָמיסיע וואס וועט זיך פערנעמען מיט'ן אַדורכפיהרען דעם ענטוויקלונגס-פלאַן וועט זאָגן אז נישט צו מאַכען ערליכען, און מיר זענען בנוגע די ארץ-ישראל קאָמיסיע שוין אזוי פּעסימיסטיש גע-שטימט, די דאָזיגע קאָמיסיע האָבען אונז שוין אַזויפיל קרענקונג פערשאַפט, אז מיר קענען שוין נישט וויסען וואס די דאָזיגע נייע קאָמיסיע וועט דאָרט ווי-דער אויסגעפונען, און וואָסערע נייע מאַטעריאַלען זי וועט זאָמלען, איבער-הויפט אויך וועלכער ווייזע און פון

אָט דאס איז די לעצטע ידיעה, וועל-כע האָט טיילווייז בערהייגט די געמיי-טער פון דעם יודישען פאָלק, נאָך דער גרויסער אויפערענונג וואָס עס האָט אַרויסגערופען דער דאָזיגער סימפּסאָן-בעריכט און זיינע פאָלגען-דאס ווייט-בוך.

אין זשענעווא איז די לעצטע טעג פאַרגעקומען אַ זיצונג פון דער מאַנ-דאט-קאָמיסיע פון פעלקער-בונד און אויף דער דאָזיגער זיצונג האָט דער פאַרשטעהער פון ענגלאַנד דער בע-וואוסטער ד"ר שילס ערקלערט אז ביים אַדורכפיהרען דעם ענטוויקלונגס-פלאַן אין ארץ-ישראל, וועט אינגאַנצען נישט גענומען ווערען אין אַכט דער בעריכט פון סער האָפ סימפּסאָן, און אז די קא-מיסיע וואָס וועט זיך פערנעמען מיט'ן אַדורכפיהרען דעם דאָזיגען פלאַן וועט זאָמלען נייע מאַטעריאַלען און איי-גאַנצען זיך נישט שטיצען אויפ'ן סימ-פּסאָן-בעריכט.

אָט דאס איז די ידיעה אין איהר קורצער פאַרם לייט ווי זי ווערט אי-בערגעבען אין דער פרעסע, און עס איז קיין ספק נישט אז עס האט פאר אונזער אויפבויע-אַרבייט אין א"י אַ זעהר וויכטיגע בעדייטונג דאס וואס דער איינפלוס פון די אויספיהרונגען וועלכע סימפּסאָן האט געמאַכט נאָך זיינע, "פאַרשונגען" אין א"י ווערט אַב-געשוואַכט, און וועט נישט מעהר בע-נוצט ווערען אַלס באַזיס צו דער וויי-טערדיגער טעטיגקייט פון דער ענגלי-שער רעגירונג אין א"י.

ווייסען מיר דאָך אַלע אז דער סימפּסאָן-בעריכט איז געווען אזאליכער וועלכער האָט דאס יודישע פאָלק אויפ-גערגעט פון גאָר, איבערהויפט בנוגע דעם פילען-קריף און די בערגענאנ-גען וואס ער האָט אויף דעם געבייט געפאָדערט פאר אונז יודען, עס איז דאָך פשוט געווען לעכערליך דאס וואס דער דאָזיגער הער האָט ערקלערט אז דער נייער ישוב שטופט אַרויס די אַראַבער און נעמט זיי אַוועק זייער באַדען, אין דער צייט (ווי עס איז שוין פילע מאָל אויפגעקומען געמאַכט געוואָרען) ווען די יודען האָבען פאר יעדען דונאַם באַדען בעצאָהלט א צעהן-פאַסיגען פרייז, אזוי אז פאר יעדען דונאַם באַדען וואס דער אַראַבער האט פערקויפט אין א"י, האָט ער זיך גע-קענט איינקויפּען 10 דונאַם און אפשר נאָכמעהר, אין אַנדערע געגענדען, קען טוען דאס אַנדרעסן פערכאַפּען דעם בא-דאָן און אַרויסשטעלען די אַראַבער.

וואָס געהערט, וואָס געזעהן.

חקת-בלק.

זאת חקת, דאס זענען די געזעצען פון דער תורה, וועלכע לערנען די מענשען ווי אזוי זיך צו פיהרען און ווי אזוי זייער לעבען איינצורעדען.

חקת, געזעצען, פאַרגאַרעפּען סטאַ-טוטען, וויפיל זענען זיי פעהרען אויף דער וועלט און יעדעס לאַנד האָט אַנ-דערע געזעצען, יעדעס פאָלק האָט אַנדערע מנהגים און יעדע אינסטיטוציע האָט אַנדערע פאַרשריפטען און די דא-זיגע פאַרגאַרעפּען און טויזנדער סטאַ-טוטען מיט יעדער פירוש'ם מאַכען דאס ביסלע מעשה'ס משוגע און פערנאָרט. חקת, פון די אַלע געזעצען איז נאָך נישט אַריין אין לעבען דאס איינציגע געזעץ, וואס זאָל בפירוש לייטען, אז מענשען זאָלען לעבען ווי מענשען, אז אַלע זאָלען זיך בעטראַכטען ווי ברי-דער אויף גאט'ס וועלט.

מיר יודען, די נייע, וועלכע הא-בען די ערשטע דערהאלטען די געזע-צען און זיי געטראָגען אין דער וועלט אַריין, זענען גאָר אויסער'ן געזעץ און נישט קוקענדיג דערויף וואָס די צאָר-שע געזעצען זענען פאַר אונז יודען כלומרשט אַבגעשאַפט, האָט מען פאר אונז נייע געזעצען, מען שלאַגט אונז און מען האָט נישט מורא פאר'ן גע-זעץ.

אמת אין דער קאָנסטיטוציע זענען מיר גלייך פאר'ן געזעץ, אַבער אין דער ווירקליכקייט האָלטען מיר נאָך ווייט דערפון, מיר ווערען נישט אַנגע-נומען אויף קיין מלוכה-פאַסטען זאָגאַר סטרוועסע צו ווערען האָבען מיר נאָכ-נישט די זכיה, דערפאַר אַבער זענען

ד"ר דוד קאנאן.

מעריצינישע שמועסען.

זעלבסטבעהערשונג, וויינען און לאַכען.

אין פלוג דוכט זיך אויס: וואס פאַר אַ שייכות קען אייגענטליך האבען דאס וויינען און לאַכען מיט דער געזונד-הייטס-לעהרע. ווי מיר וועלען אַבער ווייטער זעהען איז דער צוזאַמענהאַנג זעהר אַנעגנער, מען קען זאָגען, אז די דאָזיגע פראַגע בעלאַנגט צו דער אַזוי-גערופענער זעל-היגעניע. ליידער האָט די מעדיצין ביז גאָרנישט לאַנג זעהר וועניג זיך פערנומען מיט דעם דאָזיגען פראַבלעם.

מיר איז שוין אויסגעקומען עטליכע מאָל צו הערען די מיינונג, אז אַ מענש פון דער "בעסערער" געזעל-שאַפט לאָזט זיך דערקענען ענטוועדער ווען ער איז אין טרויער, אָדער - ביי אַ שמחה. דאס הייסט: ווי אזוי ער פעהרלאָט זיך אין די דערמאָנטע פא-לען, איך האָב אויך געהאַט די געלע-גענהייט אויסצוגעהרען אַ מיינונג, אז מיר, יודען, פעהרלאָטען זיך ביי אַ טרויער אָדער שמחה אויף אזא אופן, אז מען בעמערקט גלייך, דאס מיר קע-נען זיך נישט פעררעכענען צו דער "בעסערער" געזעלשאַפט. אונז, יודען פעהל-טענה'ט מען-די זעלבסטבע-הערשונג און דער אַזוי-גערופענער: "באַן-טאָן".

מען מיינט מיט דעם צו זאָגען, אז מיר לאַכען, בעת אונז איז טאָק פּרעזליך, אָדער-וויינען, ווען עס איז באמת שלעכט; און דער "גוטער טאָן" פאָדערט זעהר אָפט צו לאַכען וועלכע קוואַלען די דאָזיגע נייע מא-טעריאַלען וועלען געזאָמלעט ווערען, און בכלל צי עס וועט זיך אין דער דאָזיגער קאָמיסיע ווידער נישט ביי-לייגען עפּס אַ גאנצער מין סימפּסאָן אין אַ צווייטער אויפלאַגע, עס איז אַבער צו גלויבען, אז אויב ענגלאַנד האָט געפונען פאַר נויטיג צו ערקלערען פאַר דעם פעלקער-בונד אז זי אָנערקענט נישט די אויספיהרונגען פון דעם סימפ-סאָן-בעריכט, און זי נעמט זיי נישט אין אַכט, וועט זי אָהן ספק שוין פיה-רען דעם ענטוויקלונגס-פלאַן אין א"י אויף דעם עהרליכען און ריכטיגען וועג שטיצען זיך אויף די אמת'ע פאָסטען ווענען דער יודישער אויפבויע-אַרבייט, ווענען דער אונפערגלייכבאַרער ענער-גישער טעטיגקייט וואס דאס יודישע פאָלק האָט אַוועקגעלעבט אין א"י, און דאָן וועט דער ענטוויקלונגס-פלאַן פון דער ענגלישער טעטיגקייט אָהן ספק אויספאלען לטובת דעם יודישען ישוב.

פון-היינט. די דאָזיגע אינסטיטוציעס. זעהענדיג דעם אויסוואַהל פון די פערזאָנלעכע-מיטגלידער אין דער הי-גער יודישער קהלה וועלכע דאָרף דאָס מאַכען די חוקות און פערבעסערען און פערשענערען דאס יודישע לעבען, נאָ אויב אזוי, איז שוין פער-ענטפערט צוזאַמען מיט חקת, ליידער היי-יאהר צוזאַמען מיט חקת, ליידער איז אזוי, כאַפּען זיך שטענדיג אַריין דאָרט וואו מען מאַכט געזעצען און אַנשטאָט צו פערזאָנלעך די געזעצען אַלס א ברכה פאר די מענשהייט, קומען די בלעם'ס און מאַכען פון זיי אַ קללה. יא, אַ קללה ליגט אויף אונזער יו-דישען לעבען, פון דרויסען ווערען מיר פערפאָלגט פון די בלק'ס און די בלעם'ס און אויך פון אינעוועניג פעהלען זיי אונז נישט.

דאָס איז דער אמת'ער פשט, פאַר-וואָס דער חקת-בלק געהן צוזאַמען... פ. ר. ל. ס. פאַרוואָס אייגענטליך הייסען די ראט-מענער וואס געהן אַריין אין קהלה-ראט, פרנסים, און יעדער איינער פאַר זיך הייסט פרנס, איז דער טייטש דער-פון ווי עס האט ערקלערט ר' משה דוד אזוי:

פרנס, בעשטעהט פון 4 אותיות, פ. ר. ל. ס. וואס יעדעס אות האט אַ אַנדערע בעדייטונג און אזא פרנס מוז עס בעזייען, אַלזא:

פ. איז דער טייטש פה, קודם כל מוז ער האבען אַ מויל צו רעדען און אויב ער רעדט, זאָל עס נישט זיין קיין נאַרשיקטען און פערשעמען זיך און אויך זיינע וועהלער, ר. איז דער

טייטש ר' לב, ער זאָל האָבען אַ ווייך האַרץ און נישט אַזעלכע שטיי-נערע הערצער, וואו עס האָבען ליי-דער די פרנסים על הקהל. נ. איז דער טייטש נותן, ער זאָל זיין א נותן ביד רחבה, ער זאָל נישט בלויז יענעם הייסען געבען, נאָר ער אַליין זאָל אויך קאָנען כח האָבען צו געבען א נדבה, און די. ס. איז דער טייטש, אז ער זאָל זיין א סב לן ער זאָל קענען אויסהערען יענעם'ס קרעכצען און צרות און זיך איבערנעמען מיט זיי.

קורץ, אַ פרנס, דאָרף בעזייען די אויסגערעכענטע מעלות, אַא פה לדבר, אַ ר' לב, א נותן און א סב לן. נאָכ'ן דריטען אַקט... האַלטען מיר שוין נאָכ'ן דריטען אַקט פון דעם ספעקטאַקל, וואס רופט זיך יודישע קהלה.

פערזאָנלעכע וונטאָג האָט זיך אַב-געשפּילעט דער דאָזיגער אַקט, וואָס איז געווען רייך אין פערשידענע דרא-מאַטישע און קאָמישע סיטואַציעס... אמת, אויף דער בינהע, וואו דער אַקט האָט זיך אַבגעשפּילעט איז עס צוגעגאַנגען גלאַט, און יודיש-חן אַבער האָבען געזעהען אז הינטער די קול-סען איז פאַרגעקומען האַרצרייסענדע סצענעס...

אויך וועל געבען אַ שטיקעל רעצענ-זיע, פדי די לעזער (דאס הויכגעשעצ-טע פובליקום) זאָלען זיך קענען אַריינ-טירען. ווי בעוואוסט זענען געווען אין דער קהלה 5 גרויסע פראַקציעס, וואס הא-בען געשפּילט גרעסערע ראָלען.

האַבען זיך 2 פראַקציעס פעראיי-ניגט און צוגענומען דעם קליינהענד-לער אַלס אַ דריטען שותף און בעזעצט אַ הויפט-אַלע, דאָן איז נאָך

מענשען פרעהליכע, מיט אַ סך מוט, מיט אַ הויכען זעלבסטגעפיהל שלאַגט דער פּולס שנעלער, דער שטאַף-וועק-סעל אין אַלגעמיין, די פונקציעס פון יעדען איינציגען אָרגאַן זענען לעבע-דיגער, דער אַפעטיט - בעסער, דער נערווען-סיסטעם איז נישט אזוי גע-שפאַנט. פונקט פערקעהרט איז דאס מיט דער טרויריגקייט און נידערשלאַ-גענהייט, וועלכע שוואַכען אַב די נאָר-מאַלע פונקציעס פונ'ם אָרגאַניזם - און אַזעלכע מענשען ווערען פיעל לייכטער קראַנק, בפרט אויף קראַנקהייטען פון נערווען-סיסטעם און ווי די סטאַטיסטיק בעווייזט-אויף קראַנקהייטען פון מאַגען-געדעריים-קאַנאַל.

מאָנכע געפיהלען ברענגען מיט זיך די העכסטע אַנשפאַנונג, ווי למשל, האָס, צאָרן, פערשטעט זיך, אז איטליכער מענש מוז רעאַגירען אויף זיינע געפיהלען, בכדי עס זאָל קומען צו אַנענטשפאַ-נונג. די פאַרשונגען האָבען בעוויזען, אז אויפ'ן לאַכען דאָרף מען קוקען, ווי אויף אַנענטשפאַנונגס-פאַרגאַנג, וועל-כער איז פיזיאלאָגיש בעגרינדעט און וועלכען מען טאָר נישט אָנטערדריקען אפילו צוליב'ן "עטיקעט", מחמת דאס ווירקט שעדליך אויפ'ן בלוט-דרוק, נער-ווען-סיסטעם און עס איז נישט אויס-געשלאָסען-אז אויך אויף אַנדערע אָר-גאַנען. דאס זעלבליגע איז אויך מיט'ן וויינען. עס ווייסט דאָך פּעמט יעדער, אז אויסוויינען זיך טהוט אזוי גוט, ווי זיך אויסרעדען, דאס האַרץ. "לאַכען-איז זיכער געזונד. עס דאָרף קיין איינ-ציגער טאָג נישט אַדורכגען, ווען מיר זאָלען נישט הערצליך לאַכען-אַלץ איינס וואס עס זאָל נישט זיין די סבה פונ'ם לאַכען. איז אונז שלעכט, געפונען מיר זיך אין אַנאָנוגליק, דאמאלס דאָרף מען זיך נישט שעהמען - און וויינען, ווי קליינע קינדער וויינען און דער מה-טער'ס שוים.

ליידען טאָק פיעל מענשען פון דער אַזוי-גערופענער "בעסערער געזעלשאַפט", הן קערפערליך הן זעליש, צוליב דעם, ווייל די פאַלשע ערציהונג, דער פאַלשער נישט-נאטירליכער, "עטיקעט", צווינגט זיי צו בלייבען מיט זייערע געפיהלען און שטימונגען אין אַ גע-שפאַנטען צושטאַנד. דערמיט ערקלערט זיך די גרויסע צאָהל פון נערוואַסע-ניקער און היפאכאנדריקער ביי די העכערע שיכטען - און אין דער גאָר קליינער צאָהל ביי די נידריגערע שיכ-טען, וועלכע האַלטען נישט פון עטי-קעט און וועלכע דער געזונטער אינס-טינקט דיקטירט, ווי אזוי און ווען צו רעאַגירען אויף די אייגענע געפיה-לען.

געווען 2 פראַקציעס, וואָס האָבען זיך געהאַט פעראייניגט און שפּעטער זיך צושיידט, דאן איז נאָך געווען איין פראַקציע פון דריי און איינער אַ איינ-ציגער.

לויט די אויסרעכנונג האָבען די סטאַרן געזאָלט אַבשפּילען די הויפט-ראָלען און שטאַרק אויסנעמען ביים עולם, האט זיך אַבער די לעצטע מי-נונג די לאַגע געפּיטען, דער קליינהענד-לער-אַרטיסט האט זיך צוקריגט מיט זיינע פערבינדעטע און איז אַוועקגע-לאַפּען צו אַ צווייטע פעראייניגונג, וועלכע האט איהם צוגעכאַפט מיט אַלע אַכט הענד און געשלאָסען אַ פעראיי-ניגונג, זענען געבליבען די דעמאָקרא-טען און האַנדווערקער אָהן אַ 7-טעל

האָבען זיי זיך געזוכט אַ נייען פער-בינדעטען און ווידער געשלאָסען דאס "זיבעטעל", איז ווידער געבליבען דאס דרייטערע פון קאָמפּנייטען שידוך, פיל-צער און ראַדאָמסקער אָהן אַ דריי עק וואס גיט נישט די מעגליכקייט צו שפּילען אַ אַנגעזעהענע ראָלע, האָבען זיי זיך פעראייניגט מיט'ן "פויגעל" און זענען ווייטער געבליבען ביי זייער שטעלונג.

דערווייל האָבען זיך די צוויי כלומרש'ט צוקריגעט פראַקציעס, "מורח" און "ציונים" פעראייניגט אויף איין לייסטע אריינצונעמען אויך דעם קליינ-הענדלער אַזוי, אז צו די וואַהלען אין דער פערזאָנלעכע ד"ה צום דריטען אַקט האָבען זיי געשפּילעט און געמיינ-זאַמע ראָלע.

דער הויפט דראמאַטישער מאַמענט האט זיך אַבער אַבגעשפּילט האָרט פאר דער זיצונג.

ווי בעוואוסט זענען אַריינגעפלאָסען די פערזאָנלעכע-מיטגלידער אין דער הי-גער יודישער קהלה וועלכע דאָרף דאָס מאַכען די חוקות און פערבעסערען און פערשענערען דאס יודישע לעבען, נאָ אויב אזוי, איז שוין פער-ענטפערט צוזאַמען מיט חקת, ליידער היי-יאהר צוזאַמען מיט חקת, ליידער איז אזוי, כאַפּען זיך שטענדיג אַריין דאָרט וואו מען מאַכט געזעצען און אַנשטאָט צו פערזאָנלעך די געזעצען אַלס א ברכה פאר די מענשהייט, קומען די בלעם'ס און מאַכען פון זיי אַ קללה. יא, אַ קללה ליגט אויף אונזער יו-דישען לעבען, פון דרויסען ווערען מיר פערפאָלגט פון די בלק'ס און די בלעם'ס און אויך פון אינעוועניג פעהלען זיי אונז נישט.

דאָס איז דער אמת'ער פשט, פאַר-וואָס דער חקת-בלק געהן צוזאַמען... פ. ר. ל. ס. פאַרוואָס אייגענטליך הייסען די ראט-מענער וואס געהן אַריין אין קהלה-ראט, פרנסים, און יעדער איינער פאַר זיך הייסט פרנס, איז דער טייטש דער-פון ווי עס האט ערקלערט ר' משה דוד אזוי:

אונזער איז די נאכט...

טאמע, די מאמע געהט!

(פאלקס - הומאָרעסקע)

פֿל-זמן די דאָזיגע נאכט-פויגעל האָ- בען זיך איינע די אנדערע אַליין אויס- געשלאָסען, אויסגעהרג'ט, האט עס קיי- נעם נישט געפֿאַרט, קיינעם נישט איני- טערעסירט. אָבער ווען זיי טשעפֿען שוין טאָג-איינ, טאָג-אויס יודען, רעהיגע בירגער, איבער וועלכע זיי מאַכען זיך לוסטיג וויסענדיג, אַז קיין יוד וועט נישט וואָגען זיך געגענשטעלען אויב דאס לעבען איז איהם טייער - דא- מאַס דאָרף מען אויפֿמערקזאָם מאַכען דער אַרטיגער מאַכט, אַז זי מוז זיין אַביסעל שטרענגער. לובי דעם דאָזיגען ווילקיר און הפֿקות, וועלכעס בושעוועט איבער די יודישע קעפֿ.

וויסט, אַלס יוד, געהן ערגיין אויפֿן פֿעלד זיך אַברעהען אין שאַטען, קענסטו זיכער זיין, אַז דו וועסט קיין גאַנצער נישט צוריקקומען; קומט דער אויפֿ- דערנאָכט, ביזטו נישט זיכער אַרויסצו- געהן אין צענטר שטאָדט, אַז מען זאָל דיר אַט גלאַט אַזוי נישט געבען מיט אַ מעסער אין דער זייט. כדי מען זאָל מיך נישט חושד זיין, אַז איך בין צו- פֿיעל מגומ, וועל איך ברענגען עטליכע פֿאַקטען פֿון די לעצטע טעג, וועלכע רעדען פֿאַר זיך:

אויף דער וואַרשאווער גאַס געהט אין אַוועגד שפּאַצירען אַ שוֹמֵר מיט אַ שומרת, איז פֿלוצלינג ווי פֿון דער ערד וואָקסט אויס אַ שייגע, וועלכער גיט איהם מיט אַ איינעל איבער'ן קאָפּ, ער פֿאַלט אַוועק אַ פֿערזשטער און ווען מען האט איהם גענומען אין שפי- טאָל אַריין האט זיך אַרויסגעוויזען, אַז ס'איז ביי איהם געריהט דער מוח; דעם לעצטען שבת נאָכמיטאָג, ווען אַ יודיש-געקליידעטער יונגעמען איז גע- זעסען אין פֿאַרק אין זאָוואַדע און האט געהאַט די הוצה על צעזען אַ ביכעל, זענען איהם געפֿאַלען עטליכע כוליא- נעס, געבינדען מיט שטריק און גע- וואָלט אַריינזאָרפֿען אין וואָסער. דער יונגעמאַן האט מיט איבערמענשליכע כחות זיך געראַנגעלט, שרייענדיג נאָך הילף, די דאָזיגע ווילדע, באַרפֿאַרישע סצענע האבען צוגעקוקט די אַרבייטער, וועלכע זענען דאָרט בעשעפֿטיגט אין פֿאַרק און קיינער איז איהם נישט גע- קומען צוהילף, צום סוף האבען זיי איהם שרעקליך צוקלאַפט איבער'ן קער- פֿער און אויסגעהאַקט אַ אויג און ס'דראָהט איהם צו פֿערלירען אויף דעם אויג די ראיא; אַ יונגעמאַן טרענירט אויפֿן ספּאַרט-פֿלאַץ פֿון דער „וואַרטאָ" קומען צו געהן עטליכע שקצים און צו- שטעכען איהם מיט אַ מעסער, ס'האָט פֿיעל נישט געפֿעהלט און עס וואָלט זיך גע-

ווער קען דאָס נישט די ווערטער פֿון דער שטימנגספֿולער קאַמפּאָזיציע: „נאָשאַ יעסט נאָץ?" אין צוקערניע, אין רעסעקטאָר, אויפֿן דאָנסטיג - אומעטום האָבען מיר עס מיטגעזינגען. דאָס איז געווען אונזער ליבלינגס - טאַנגאָ, גע- שאַפֿען אויפֿן יסוד פֿונ'ם הינטישען נאָכט - לעבען פֿון דער אומטערוועלט, וועלכע די נאָכט יאָגט אַרויס אין גאַס אַריין „פֿערדינען" - האָט מען בעק- מען נור אַ פֿלאַס בילד פֿון דעם, וואָס עס איז ביי זיי אין דער ווירקליכקייט. די וועלכע האבען נישט געהאט די מעגליכקייט זיך צוצוקוקען פֿון דער נאָהט צום לעבען פֿון דער דאָזיגער קאַטעגאָריע מענשען, האָבען - זעהענ- דיג דאָס בילד אויף דער ביהנע - נישט ווילענדיג מיטגעפֿיהלט מיט די דאָזיגע געפֿאַלענע אין טיפֿפֿסטען אַב- גרונד פֿונ'ם מענשליכען לעבען, ווע- מענס קעניגרייך עס איז די פינפטערע נאָכט און וועלכע צענדיגען זייער הני- טיש לעבען. מיט דעם פֿלענעל, פעסט, קאַנוואַלסיוו צונויפֿגעקורטשעט אין ביי- דע הענד ביי דער שיין פֿון אַ לאַמ- טערן און די צווייטע - פֿון רעוואָלוציע- רען און מעסערס.

דאָס איז אַ צווייטע וועלט מיט אַנ- דערע בערגיפֿען, מיט אנדערע אייגענע געזעצען, אנדערע אַדזעקסען, אייגענע מאַראָל, וועלכע איז אַנגעטיילט פֿון אונזערער פֿרוחק מורה ממערב. דא- מאַס, ווען אַלע אנדערע מענשען רי- הען פֿון אַ גאַנצען טאָג אַרבייט - הויבט זיך ערשט אָן זייער „טאַג". ווען עס קומט דער אויפֿדערנאָכט, קריכען זיי ערשט אַרויס, ווי די שטערנס און מייז אין גאַס אַריין. בייטאָג קענען זיי עפֿיס נישט קוקען די מענשען אין די אויגען אַריין, זיי ליידען נישט די זון, זיי האָבען זי נישט געזען, די נאָכט איז זייער קעניגרייך, דאָמאַס זענען זיי די אונגעברענגטע הערשער, די נאָכט געהער אונז - אונזער איז די נאָכט...

אויב אין דער גרויסער שטאָדט קו- מען די דאָזיגע ווילדע נאָכט - אַרגיעס פֿאַר אין די הינטער, גאַסען און די מאַכט זאָגט דערפֿאַר, אַז אין צענטר שטאָדט זאָל זיין רהיג, אַז מען זאָל די רהיגע בירגער נישט שטערען אין זייער שפּאַציר - קומט דאָס ביי אונז אין טשענסטאָקאווע פֿאַר אין סאַמע צענטר פֿון דער שטאָדט, אין דער ער- שטער אַלעע און אין נייעם מאָרק און מיט יעדען טאָג ווערט עס אַלץ גע- פֿעהרליכער, ספּעציעל אין די זומער- חדשים.

דריי ליסטעס:

הסידים מיט דער אַגודה וואס האָ- בען געהאַט שאַנסען אויף 2 מאַנדאַטען, דעמאָקראַטען און האַנדווערקער מיט זייער פֿערבינדעטען אויף 5 מאַנדאַטען, און מורחסיטען, ציוניסטען, קליינהענ- דלער אויך אויף 5, אנדערש וואָלט די לאַגע געווען ווען עמיצער פֿון די דעמאָקראַטען אָדער האַנדווערקער וואָל- טען נישט נעקומען וועהלען, וואָלטען זיי ציונים און מורחים אויף דעם חשבון געקאָנט בעקומען נאָך איין מאַנדאַט.

האט זיך אַנגעהויבען טראָגען קלאָג- נען, אַז ר' יוגנטו מאַרקאוויטש (דע- מאָקראַט) וועט אויף דער זיצונג נישט קומען, באשר ער איז אין קראַקא, א- בען די ציוניסטען מאַביליזירט אַלע זייערע כחות און נעזעהען אַז אַלע זיי- ערע זאָלען זיין אנוועזענד, דערווייל האַט זיך אַרויסגעוויזען, אַז ר' מאר- קאוויטש האט גאָרנישט בדעה צו פֿאַה- רען קיין קראַקא, זענען די שאַנסען דערווייל צו כאַפֿען אַ זעקסטען מאַג- דאט שוואַכער געוואָרען, קומענדיג אָבער אויף דער זיצונג ווערט מען געוואויר אַז איין פרנס דואַלאַטסקי (האַנדווערקער) איז פֿלוצים קראַנק גע- ווארען און ער וועט אויף דער זיצונג נישט קומען, ווערען די שאַנסען צו כאַפֿען אַ זעקסטען מאַנדאַט ווייטער שטאַרקער, און מען שיקט ספּעציעלע שליחים אַלץ פֿיערטען ציוניסטישען פרנס, אַז ער זאָל למען קומען, ווארום, ווארום... עס איז גוט, די גאָ- לעריע איז איבערפֿולט און זיי וואָ- טען מיט אונגעווערענען אומגעוויילד אויפֿן אויסגאַנג, ביי די פרנסים זענען די געמיטער אַנגעשטרענגט, די נער- ווען רישען און דער פֿאַריצער פֿון

דער וואהל-קאָמיטע וויל ענען די זי- צונג און מען וואָרט נאָר אויפֿן 4-טען פרנס, דערווייל בינו לבינו איז ה' דויה- לאָווסקי געזונד געווארען און איז גע- קומען אויף דער זיצונג, אויב אַזוי איז דאָך דער גאַנצער אַנסאַמבל דאָ און דער אויסגאַנג איז קלאָר, נאָר דאָך האט נאָך אַ שוואַכע אַפֿאָנונג געטליעט אין האַרצען, טאַמער דאָך, טאַמער וועט עמיצען פֿון די פרנסים איינפֿאַלען צו שטימען אויף אַ אנדערער ליסטע, נאָר עס האט זיך אַרויסגעוויזען, אַז דאס נס איז נישט געשעהן און יעדע פֿראק- ציע האט זיך אויסגעקליבען זייערע מענשען, אַזוי אַז דער דריטער אַקט פֿון דער פֿאַרשטעלונג האט זיך געענ- דיגט און איצט דאָרף פֿאַרקומען דער 4-טער און לעצטער אַקט פֿון דער קא- מעדיע, ד"ה וועהלען אַ פרעזידענט פֿון דער פֿערוואַלטונג וואס וועט יעדענ- פֿאַלס אויך נישט זיין אַרעם אין סצענישע הצויות און קאַמפּליקאציעס...

לעצט געלד...

איצט ווען עס איז שוין בעוואוסט, ווער עס זענען אונזערע דאָזאַרעס, א- בען מיר אַ קיימאָל, אַז פֿון די גע- וועזענע 12 דאָזאַרעס פֿלייבען איבער סך הכל גאַנצע 2, די איבריגע 10 זענען פֿרישע און 10 אַלטע זענען מעהר נישט אַריין, איצט מעג איך אייך אויסזאָגען אַ סוד, אַז די אַלטע דאָזאַרעס האבען פֿאַר זייער אוועקגען בעקומען אַ לעצט געלט, יעדער דאָזאַר איז בעשטראָפֿען געווארען פֿון דער אויפֿוּכט-מאכט מיט 50 זל, שוואַרץ אָדער 3 טאָג תפֿיסה פֿאַר נישט צו- שטעלען דעם קהלה-בדושעט! צו דער ריכטיגער צייט, מילא, די 2 דאָזאַרעס וואס זענען

די פֿאַלקס- הומאָרעסקע דערצעהלט זיך אַזוי: דער מלאך-המות האט אַמאָל צופֿע- ליג געלעזען אַז דער קלוגסטער פֿון אַלע מענשען, שלמה המלך, האט געזאָגט: אשה רעה מר ממות, אַ שלעכטע פֿרוי איז ערגער ווי דער טויט, האָט דאס איהם שטאַרק פֿערדראָסען. היתכן, ווי קען מען עפעס זאָגען אַ פֿרוי, אַ מענש אַזוי ווי אַלע מענשען, זאָל זיין ביטע- רער ווי דער טויט, דאס הייסט דאָך ווי ער, דער מלאך-המות אַליין. און דער מלאך-המות איז אַוועק צום רבנו של עולם און געזאָגט: איך ווייס אַז דו האָלטסט שלמה המלך פֿאַר דעם קלוגסטען פֿון אַלע מענשען, און אַט האט ער אַזא נאָרישקייט געזאָגט, אַז

ווען געענדיגט פיעל טראגישער. צעהנדיגער אַזעלכע פֿאַקטען פֿון יעדען טאָג אַלעל מען געקאָנט אַלס טרוקענע כראָניק איבערגעבען, וואס זאָל בולט אַילוסטירען ווי ווייט די דאָזיגע כוליאָגנישע מעשים האבען דערגרייכט.

און דאָס אַלץ קומט פֿאַר כמעט אונ- בעמערקבאַר, שאַ, שטיל, קיינער שרייט נישט, קיינער רעאַגירט נישט. אונזער יודיש טענסטאָכאָו האָט שוין ליידער אַזא טבע נישט צו מאַכען קיין וועזען פֿון גאָר, די יודישע פֿאַרשטעהער, וועל- כע זענען בערופֿען אויפֿמערקזאָם צו מאַכען די געהעריגע מאַכט - אַרגאַנען אויף דער הפֿקות פֿון די דאָזיגע וויל- דע חיות, אַז מיר זאָלען קענען כאַטש אין דער שטאָדט זיך פֿריי בעוועגען - זענען, ווייזט אויס, צופֿיעל פֿערנומען מיט „וויכטיגערע" ענינים און זעהען נישט וואָס אַרום זיי טהוט זיך.

יעדער איינער בעזונדער זעהט דאָס, אַלע ווייסען וועגען דעם, אַלע מור- מלען מיט די ליפֿען, אַז עס וואָלט שוין כ'לעבען צייט געווען, אַז די יו- דישע פֿאַרשטעהער זאָלען זיך עטוואַס מעהר פֿערנעמען מיט דעם אַלטע- ליכען יודישען לעבען, מיט'ן לעבען פֿון יוד אין דער גאַס און אויפֿמערק- זאָם מאַכען די אַרטיגע שני - מאַכט אין דעם, וואָס עס קומט פֿאַר און מיר זענען זיכער, אַז די פֿאַליציי וועט אויף אַזעלכע נידערטרעכטיגקייטען ווי געהעריג רעאַגירען און זעהען צו ווירקען, אַז דאָס יודישע לעבען זאָל געשיצט און פֿערטיידיגט ווערען צוגלייך מיט אַלע אנדערע בירגער פֿון אונזער שטאָדט.

מרדכי קויפּמאַן.

אַ שלעכטע פֿרוי איז ערגער פֿון מיר. און מיט וואָס ביזטו זיכער אַז ס'איז נישט אַזוי-האָט איהם געפרעגט דער רבש"ע.

איך וועל דיך איבערצייגען-האָט גע- ענטפֿערט דער מלאך-המות-איך וויל דיך טאַקי בעטען האָר פֿון דער וועלט אַז דו זאָלטסט מיר דערלויבען אויף אַ געוויסער צייט מגולגל צו ווערען אין אַ בשר-ודם, צו זיין אַ מענש מיט מענשען גלייך, און זיך צו קענען אי- בערצייגען ווי ווייט די חכמה פֿון שלמה המלך איז נישט ריכטיג.

דער רבש"ע האָט ערפֿולט זיין בקשה און דער מלאך-המות האָט אַראָבעני- דערט אויף דער וועלט אַלס מענש.

אויב ער איז געווען אַ מענש האָט ער דאָך געמוזט האָבען אַ פֿרוי און דער מזווג זיווגים, האָט איהם צוגע- שיקט אַ פֿרוי אַ שרעקליכע מרשעת, וואָס האָט איהם אַפֿגעטהון געברענטע צרות, איהם געפֿייניגט בייטאָג און ביינאָכט, אַזוי אַז ער האט זיך פשוט דאס לעבען פֿערשאַלטען, און ער האט אַנגעהויבען חרטה צו האָבען אויף זיין גאַנצער קאַמפּינאַציע.

אינצווישען האָט די פֿרוי איהם דערווייל געבוירען אַ בן-יחיד און מעהר קיין קינדער האָט ער נישט געוואָלט האבען שני דער ארוהר. ווען ס'איז אַוועק נאָך אַ שטיקעל צייט און דאס לעבען שווישען מענשען איז איהם געוואָרען אונערטרעגליך צוליבע זיין אויסערגעווענהליך שלעכ- טער פֿרוי, האט ער געבעטען גאָט אַז ער זאָל איהם צוריק אַרויפֿנעמען אויפֿן הימעל.

און דער רבש"ע האט זיין בקשה ווידער ערפֿילט, דער מלאך המות איז צוריק געקומען אין הימעל אריין און זיך גענומען צו זיין שטענדיגער עובדא, אָבער ער האט אַלס נישט פֿערגעסען אין זיין פֿרוי די מרשעת, און אין זיין בן-יחיד.

און זיין ווזהן האט געהאט אויסער- געווענהליכע פֿעהיגקייטען, די מוטער האט איהם געלאָזט לערנען און ביל- דען, נאָך גאָר יונגערהייט האט ער נעענדיגט אַ מעדיצינישען פֿאַקולטעט און איז געווארען אַ דאָקטאָר מעדע- צין.

ווען דער יונגער דאָקטאָר איז דאס ערשטע מאָל געווען ביי אַ שטערבלי- כען קראַנקען, וואו דער מלאך המות האט זיך שוין געפֿונען, האט ער דער- קענט זיין ווזהן, און עס האט זיך אין איהם דערוועקט דאס פֿאַטעריליכע רח-

יודישע גזלנים, בין איך צופרידען, וואס איך קען מעלדען, אַז פֿון גערער שטי- בעל טארגאוועל 13 פראָנט - קיין נייעס...

סימנים פון דער צייט...

וועגען צוויי דין תורות וויל איך אייך דערצעהלען, וואס כאַראַקטעריזי- רען דעם מאַטעריעלען און אויך דעם גייסטיגען צושטאנד.

ערשטער דין תורה:

אַ יונגעמאַן פ. האט חתונה געהאט מיט אַ אַרימע יתומה, וועלכע האט זיך אויפֿגעהאַלטען ביי איהרס אַ שוואַ- גער אין ראַקאָוו, נעבען טשענסטאָכאָו א געוויסען יא-טש, אַ גלאָז סוחר, האט דאס מיידעל געהאט איהרס אַ נדן א סומע פֿון 300 זלאָטעס, נאָך דער חתונה רופט זיך אָן דער שוואַ- גער, היות ווי איך האַנדעל און מיר איז נויטיג געלד, פֿאַרג מיר דייענע 300 גילדען וועל איך האַנדלען און צום פֿערדינסט וועט איהר זיין שותפים, דערווייל איז פֿון די דריי הונדערט גילדען געווארען פֿלאַטע און דאס יונ- גע פֿאַר פֿאַלק איז געבליבען אָהן געלד, אָהן אַ דירה און אָהן פרנסה, טענה'ט דער פֿרישער יונגעמאַנטשיק צו זיין שוואַגער און שוועגערין און איבערהויפט צום ווייב, וואו איז דער נדן, זאָגט דאס ווייב ביים שוואַגער, פֿרעגט מען ביים שוואַגער, איה הכסף? ענטפֿערט ער אין לי - איך האָב נישט.

די וואָך זענען זיי געווען ביים דין תורה און דער רעזולטאַט איז, אַז דער יונגעמאַן וויל אַ - גט, איך דארף נישט קיין ווייב מיט 300 גילדען נדן, וואס אנשטאט עס מיר צו געבען גיט זי עס אַוועק אַ שוואַגער (א ליבליכע

מנות, און דער מלאך-המות איז ארויס אויפֿן גאַס, אַבּוואַרטענדיג זיין ווזהן דעם דאקטאָר.

ווען דער דאקטאָר איז אַרויס איז דער מלאך-המות צו איהם צוגעקומען און איהם דערצעהלט די גאַנצע מעשה, אַז ער איז דער מלאך-המות און זיין פֿאַטער, און ווי אַזוי ער האט געמוזט צוריק אַרויף אין הימעל אַריין, צוליבע זיין מוטער די ארוהר.

דאָביי האט ער צו איהם געזאָגט: איך וועל דיר איבערגעבען אַ סוד, וואס וועט דיר אַלס דאָקטאָר שטאַרק צונויך קומען, חזון דו וועסט קומען צו אַ קראַנקען און מיך זעהען שטעהן צו- קאַפּענס זאָלסטו וויסען אַז דער מענש מוז שטאַרבֿען, דאָגעגען ווען איך וועל שטעהן ביי די פיס פֿון קראַנקען וועט ער געזונד ווערען, און אַזוי זאָגענדיג איז ער נעלם געווארען.

דער דאָזיגער סוד האט דעם דאָך- טאָר געמאַכט בעריהמט אין גאַנצען לאַנד, ווייל מען האט שוין געוואוסט אַז אויב דער דאָקטאָר זאָגט אַז דער חולה וועט געזונד ווערען, מוז דאָס אַזוי זיין, און אויך פֿערקעהרט, און אַלע האבען איהם פשוט געהאַלטען פֿאַר אַ גאון אין זיין פֿאַך.

איינמאָל איז דער דאָקטאָר גערופֿען געוואָרען צו דער איינציגער טאָכטער פֿון קייזער, וועלכע קיין שום פֿראַפֿע- סאַרען אין דער וועלט האבען נישט געקענט אויסהיילען, און דער קייזער האט בעשטימט אַ אונגעווער גרויסע סומע פֿאַר דעם דאָקטאָר וואס וועט זיין טאָכטער געזונד מאַכען.

אָבער ווען דער דאָקטאָר איז אַריינגע- קומען צו דער קראַנקער פֿרינצעסין האָט ער געזעהען ווי דער מלאך-המות שטעהט צוקאַפּענ'ט, דאס האָט איהם זעהר געקערענט, קודם פֿל איז איהם אַ שאַד געווען די גרויסע סומע געלד, אַז דאָס וואָלט ער דאָך נאָך מעהר בעריהמט געווארען.

דער דאָקטאָר האָט דאריבער אָנגע- הויבען איינצוצענען מיט'ן פֿאַטער, דעם מלאך-המות אַז ער זאָל אַוועק פֿון דעם קראַנקען אָבער ער האט איהם געענט- פֿערט, אַז ער קען נישט, ווייל די קראַנקע מוז שטאַרבֿען.

ווען דער דאָקטאָר האָט געזעהען אַז זיינע אַלע טענות העלפֿען נישט האָט ער אַ געשריי געטהון צום מלאך-המות: טאטע, די מאַמע געהט!

אַט דאס האט געהאַלפֿען און דער מלאך-המות האָט זיך אויפֿגעכאַפט און איז ענטלאָפֿען.

ווען ער איז צוריק געפֿליגען אין הימעל אַריין האָט ער ביי זיך גע- טראַכט: ווייזט אויס אַז שלמה המלך האט יא געווען קלוג.

שוועסטער) וועלכער וויל עס נישט (אָבער ער האט עס נישט) אַפֿצוגעבען. אַז די דריי הונדערט גילדען וועלען נישט זיין - וועט זיין אַ גט.

צווייטער דין תורה:

אין גאַס שטעהען עטליכע קאַלעגען און שמועסען, דערווייל כאַפֿט זיך איין יונגעמאַן אַז עס פֿעהלט איהם דאס זיידענע טיכעלע פֿון דעם אויבערשטען טעשיל, קלערט ער נישט קיין סך און לויפט נאָך אַ פֿאַליציאַנט און געהט אַוועק צו זיינע קאַלעגען זיי מאַכען א פֿאַרשטאַל פֿאַר אַ גנבה.

דער פֿאַליציאַנט האָט אָבער דעם צוהילען יונגעמאַן גע'צעה'ט, אַז ער זאָל זיי רופֿען צו אַ דין-תורה און דאָרט זאָלען זיי מקבל זיין צו זיי האָבען געגנב'ט דאס טיכעל.

צום רב זענען געקומען די קאַלע- גען מיט נאָך גוטע פֿריינד און עס האָט געהאַלטען ביי אַ קבלה, נאָר די חברים האָבען אָבער געפֿאָדערט, אַז דער „בעצולה'טער" זאָל איינלייגען געלד אויף אַ דבר-טוב פֿאַר דער בושה וואס ער טהוט אָב זיינע קאַלעגען, ווע- לען זיי מקבל זיין, אַז זיי האָבען דאס טיכעל נישט צוגענומען.

האָט דער מורה-הוראה ארויסגענו- מען זיינס אַ טאַשען-טיכעל און אַוועק געגעבען דעם קלוגען יונגעמאַן, האָט ער זיך פֿערשעהמט און פֿערלאָזט איני- טער'ן שפּאַט פֿון די אַנוועזענדע דאָס בית-דין שטוב.

זענען די צוויי דין-תורות נישט כאַ- ראַקטעריסטיש פֿאַר דער צייט, וואס מיר לעבען איבער.

לויטן

צו קען אונז אונזערערשטע כאאטישע אַרדנונג אין יודישען שפיטאל ווייטער געדולדעט ווערען?

א בריעף אין רעדאקציע.

יודישען שפיטאל אין טשענסטאכאוו וועלכעס איז שטענדיג געווען בעריהמט מיט א מוסטער-האפטער אַרדנונג און נאָר דער סיסטעם פון ד"ר ווייסבערג ווארפט אויפ'ן שפיטאל דעם דאזיגען פלעק.

דאס איז נישט די ערשטע און זא-גאר נישט די צעהנטע אַנקלאגע וואס

צו קען מען דאס אַרנומען „נישט-עהרליכע קאנקורענץ“?

אין דער היגער פרעסע איז געווען א נאָטיץ וועגען א קאנפערענץ וואס איז פארגעקומען אין לאָקאל פון פאב-ריקאנטען און סוחרים פאראיין אונטער דעם פארויף פון ה' מ. גויפער, וועלכע כה האט זיך הויפטזעליך פערנומען מיט דער „נישט עהרליכער קאנקורענץ“ און די אַזוי גערופענע „כאפערס“, דאס הייסט די מעקלערס פון דער גאס, און עס איז אַנגענומען געווארען א בעשלוס זאגן מיט'ן אַנטייל פון די אַנווענדענע פאָרשטעהער פון די מאכט-ארגאנען די דאזיגע מעקלער צו בע-זייטיגען פון גאס.

איבערהויפט האט זיך וועגען דער קאנפערענץ שטארק צושפרייט דער היגער „גאנציק“, וועלכער נוצט דאס אויס צו זיינע אַנטיסעמיטישע צוועקען, און ער שטעלט פאר די לעזער ווי אַזוי די יודישע מעקלערס פיהרען אַריין די קונים אין די געזעצטע און נאָרען זיי אויס, און דער יודישער אַנדווערקער-טוהר ווערט דאָרט גע-שילדערט אַלס פשוט'ער אַפערירט, ביי וועלכען עס פאלט פאר א קרוב יעדער קונה איבערהויפט דער דארפישער נא-יווער פויער, וועלכער בעקומט די געמיינטע סחורה פאר די טייערסטע פרייזען, און גלייכצייטיג רעקלאַמירט דער „גאנציק“ נאָר די פירמאָנע גע-שעפטען.

אין פרעג דאריבער צו קען מען באמת אַרנומען נישט עהרליכע קאנק-רענץ דאס וואס די אַנדווערקער ווי-שנ'דער, טישלער, טאפצירער א. א. ו. וועלכע האבען נישט קיין אַפגע-געשטעלט אין פראָנט, וואו צו פער-קויפן זייערע אויסגארבייטונגען, נאָר זיי האבען דאס אין הויף צוזאמען מיט'ן ווארשטאט, זענען געצווינגען אַרויסצושטעלן זייערע אייגענע קינדער, אָדער אַנדערע מענשען וועלכע זאָלען אַריינפיהרען דעם קונה און איהם וויי-

KOSTJUMY kąpielowe
damskie, męskie i dziecięce
Najnowsze modele.
Wielki wybór.
Ceny b. niskie
M. OPATOWSKI
11 Aleja 35
w podwórzku

זען די סחורה? דאס זענען דאָך נישט קיין מעקלער נאָר שטענדיגע אייגענע מענשען וועלכע מען מוז האבען, ווייל דער פערקויפס אַרט געפונט זיך ווי געזאָגט, נישט אין פראָנט נאָר אויפ'ן הויף.

און צו וויסען דען נישט אַלע אַז טאָק ביי אַט די אַנדווערקער-טוהרים וועלכע פערקויפן זייערע אייגענע אויסגארבייטונגען האָבען די קונים זיי כרע סחורות בעדייטענדיג ביליגער ווייל זיי קויפן ביי דער ערשטער האַנד, און דאס רופט מען אַן „נישט עהרליכע קאנקורענץ“?

עס איז נאָר אַ וואונדער אויפ'ן ה' גויפער וועלכער אַלס ערפאָהרענער געוועלשאַפטיכער טוהער האט נישט פערשטאנען די רעזולטאטען פון אַזא אַרט בעשלוס און אויך די אמת'ע כונה פון „גאנציק“ וועלכער איז נישט נאָר אויסגע צו בעזייטיגען די מעקלער, נאָר טאָק אַראַפצושטעלן און אונטערצו-פרענגען די עקזיסטענץ פון צעהנדלי-גער יודישע אַנדווערקער-טוהרים, וועל-לע צעבען שוין אַ רייע יאָהרען פון זייער אייגענער עהרליכער און מיה-זאָמער אַרבייט.

מ. סטאווסקי.

קליינער פעליעטאָן.

וקבצנו יחד...

געט שוין געהט - רופט זיך אַב ר' ישראל יודל, א שעהנער פולם הוז איז דאָס, גלויבט מיר, רעדט ער און איך פאָלגס געוויזען אין מיין דירה - וואָס וועט איהר זאָגען נייעס? (אז מיין שכן קומט צו מיר צו גאָסט, האט ער עפּיס נייעס) גאָרנישט - ברומט ער אונטער דער נאָז, נישט פערהאַנגען קיין נייעס, עס זענען אַלע צרות נאָר מיט מעהר פרישקייט...

זעצט אייך - בעהט איך איהם - רעדט אייך אַראָב פון הארצען, וועט אייך אפטר גרינגער ווערען... מיין שכן פאָלגט מיך, זעצט זיך אוועק און פלאַצט אַרויס „קבצנו יחד“, די גאנצע וועלט איז איין קבצן, א חלשות געהט זיך אָן, אומגעטוי ווי די ריהרסט זיך האָטען נאָר אַרימקייט, דלות און שפלות.

וואָס רעגט איהר זיך אויף ר' ישראל יודל - פרעג איך איהם - דאכט זיך אַז איהר האָט זיך נישט אויף וואָס די בעקלאַגען, וואָרעם נישט קוקענדיג צו-רויף, וואָס היינט איז אַזא קריזיס, וואוינט איהר זיך מיט אייער בני בית אין אַסטראָו און געניסט פון גאָסט ליכטיגער וועלט און שליינט אַריין אין זיך אַ שטיק עלום הוז.

געוועהלט די קהלה-פערזאנלעכע.

זונטאג נאָכמיטאג איז אין קהלה-לאָקאל פאָרגעקומען דער וואָהל פון די פערזאנלעכע מיטגלידער דורך די ניי-אויסגעוועהלטע פרנסים.

אויף דער יוזאנג זענען געווען אַני-ווענדע אַלע פרנסים פון אַלע פראָק-ציעס, זאָגן ה' שטילער וועלכער געהט נאָכנישט אַרויס אין גאָס זינט דעם בעוואוסטען פאָרפאל, אויך דער פרנס פון די אַנדווערקער איז קראַנקערהייט געקומען צו דער יוזאנג.

מיט דער יוזאנג האט אָנגעהירט דער פאָרשטענדיג פון דער וואָהל-קאָמיטע ה' שפירא, וועלכער ערקלערט אַז עס זענען אַריינגעטראָגען געוואָרען 3 קא-דידאטען-ליסטעס און רעכענט אויס די נעמען פון די קאנדידאטען אויף יע-דער.

עס ווערט אַוועקגעשטעלט אַ וואָהל-אורען, און ה' שפירא ערקלערט אַז די פרנסים האָבען פלוצלוי אויפגעשטריבען אַ נומער פון דער ליסטע אויף וועלכער זיי שטימען און דעם נומער אַריינצו-לייגען אין דער אורען.

אין רעזולטאט זענען געוועהלט גע-וואָרען פון דער ליסטע נומ. 1 אַגודה מיט פילער ליסטע (סידורים) ד. ה"ה: מ. פא-גלע און א. ראָזענבוים, נומ. 2 (בלאָק פון דעמאָקראַטען און אַנדווערקער) די ה"ה: שמואל קאָן, ד. דואלאוויטש, י. ראָזענבערג, ו. ווערקינגער און ב. גע-ווערמאן, פון דער ליסטע 3 (ציננים און מורח) די ה"ה: ש. גאָלדשטיין, א. שטענפער, בערש ווערקינגער, ד"ר מ. מערינג און ד. פילפאָוויטש.

די קאנסטיטואירענדע יוזאנג פון דער נייער פערזאנלעכע וועלכע דאָרף אויסוועהלען דאס פרעזידיום וועט פאָרקומען, לויט ווי עס איז פאָרגעזעהן אין געזעץ, זונטאג דעם 5 לייפּעץ.

רעקורדען ווילען זיך...

ה' מ. רוזעוויטש גיט אונז איבער פאָלגענדע פאָקט, וואס געוויינט ווי אַזוי אונזער יודיש לעבען אין די הפקר אין די הענד פון אויסווארפען.

יענע וואָך דאָנערשטאג פאהרענדיג מיט אַנאָמיט קיין קרעפּעץ, האט ער בעמערקט ווי צווישען קאָרן אויפ'ן פעלד בעוועגען זיך שטעקענ'ס וועלכע הייבן זיך אויף און לאָזען זיך פאָר, און פאָלד געוויינט זיך אַ יוד בעגא-סען מיט בלוט ה'ר. האָט געהייסען אַבשטעלען דעם אויטאָ און צוגעלאָפּען מיט נאָך עטליכע פאסאזשירען צום פערזאנליכען יוד האָבען זיי בעמערקט ווי עטליכע רעקורדען שלאָגען אַ יוד און דער צווייטער ליגט אויף דער ערד שוין אַ פערזאנלעכער.

ה' ר. האָט אַליאָמירט די פאָליציי פון נאהנטען דאָרף וואלענצאָו, וועלכע האָט אָנגעהירט די כליגאָנעס אויפ'ן פאָליציי-פאָסטערונגען און די צופולגטי-טע ווערען וועלכע זענען קלאַפּצוקער איינוואוינער און האָבען געטריבען בהמות קיין קלאַפּצוק, דערמיטערט און זיי אָנגעהירט אין שפיטאל אַריין.

עס האָט זיך אַרויסגעוויזען אַז די רעקורדען זענען פון דאָרף רעמבליץ און פאָהרענדיג אַהיים פון פאָבאָר הא-בען זיי אויפ'ן וועג גענוענט די 2 אַרימע יודען און זיי צושלאָגען מכות-רבח.

כאראקטעריסטיש איז, אַז מיט די רעקורדען איז געפאהרען דער סאָלטיס פון וואלענצאָו און ווען די פאָליציי האָט איהם פאָרגעוואָרפען פארוואס ער דערלויבט אויף אַזא רציחה, האָט ער ציניש געענטפערט: „אַ צאָ טאָ שטא-דושי, ניצן שען בלאַפּצו אַוויאָן.“

דער כליגאָנישער סאָלטיס איז אַב-געפיהרט געוואָרען קיין טשענסטאָכאָו צום אויספאָרשונג-ריכטער און איז איינגעזעצט געוואָרען אין טורמע.

פאָהרען קינדערלעך אויף דער פריי!

(ב.) די וואָך ענדיגט זיך דאָס שול-יאָהר און די קינדערלעך, צווישען זיי אויך יודישע קינדערלעך וועלען גאָנצע צוויי חדשים זיין אויף דער פריי. איך האָב געמאָכט אַ בעזון אין די שולען, וואו עס לערנען זיך אונזערע יודישע קינדערלעך, געזעהן זייערע בלאָסע פנימלעך מיט זייערע ליכטיגע אויגעלעך, וועלכע דארפן און לעכצען נאָך אַביסעל פרישע לופט.

לידער קאנען אַלע קינדערלעך נישט פאָהרען אויף לופט, אמת, דער „טאָו-אָרדענט איין האַלבע קאָלאָניעס, אויך „דאָפאָשטינגאָשט“ פיהרט די קאָלא-ניע אין אַסטראָווע, אויך די בית-יעקב שולע אָרדענט היי-יאָהר אין אַ קאָלא-ניע אין ניי-דאָרף (נאָו-יוויטש), דאָס אַלץ איז אַבער אַ טראָפּען אין ים, הונדערטער און טויזענדער קינדער וועלען ווייטער בלייבען אין שטאָטס און דאָס איז אַ גרויסע עולה לגבי-אוי-וערע קינדערלעך.

קיין גרעסערע אַקציע אויף דעם געביטע קאנען די אויבענדערמאנטע געזעלשאַפטען צולייגע דעם שווערען קריזיס נישט פיהרען, אויך דאָס קומט אָן מיט די גרעסטע שוועריקייטען, עס וואָלט געווען אַ יושר, אַז אין דער דאָיגער אַקציע זאָל אַנטייל נעמען די גאנצע יודישע געזעלשאַפט.

אַז דאָק קומט די לייטונג און על-טערן-קאָמיטעט פון דער פאָוועשנער שולע נומער 12 וואָס האט געפיהרט אַנאָמיט, כדי צו קענען אַרויסשיקען איפער 50 קינדער אויף אַ קאָלאָניע, דעם ביישפּיל דארפן נאָכטוהן אַני-דערע שולען און געזעלשאַפטען.

פאָהרען יודישע קינדערלעך אויף דער פרייער לופט, זייט געוונט, כדי אונזער צוקונפטיגער דור זאָל קאנען זיין אַ געזונטער.

מען גרייט צו קאנסערווירט פלייש...

אַ היגער יודישער אייגענטימער פון פערד און וועגען גיט אונז איבער פאָלגענדען אינטערעסאַנטען פאָקט:

יאָהר 50 צייט צוריק איז ביי איהם קראַנק געוואָרען אַ פערד, וועלכעס די היגע דאָקטוירים האבען נישט געקענט אויסהיילען און ער איז שוין געווען

הקצנים" און זאָל דאָרט שילדערען דעם גרויסען מאָדערנעם דלות וואס הערשט אויף דער יודישער גאס און צו זיין קאָלעקציע קבצנים וואָלטען צוגעקומען נייע מאָדערנע קבצנים פון דעם היינטיגען יודישען לעבען.

„ביעדא“, „ביעדא“, הערט זיך פלי-צים זינגען פון הויף, נאָט, דאָ האָט איהר, איהר הערט, אפילו די הויף-זינגער האבען אַריינגענומען אין זייער רעפערטואַר דעם דלות.

מיר קוקען אַרויס אויס'ן הויף און זעהן זיך עס שטעהט אַ יוד פון אַ יאָהר 50 מיט אַ פאַר בלויע ברילען און זינגט אַ ליעד און אַ קליין מיי-דעלע העלפט איהם צו, און פון ליד פונסטער פאלען מטבעות, וועלכע דאס מיידעל קלויבט אויף און גיט זיי אוועק דעם פאָטער, אין דער צווייטער האַנד האָלט זי אַ פלאַש מילך און נאָך יע-דען ליעד זיפּען זיי אַביסעל מילך.

ווען זיי האבען שוין צוזאמענגע-קלייבען אַביסעל געלד זינגען זיי אַלס צוגאָב דאס ליעד אויף פויליש „ביעדא“. דאָס, פערענדיגט זיין געשפּרעך ישראל יודל, איז אמת, דער יונגער

מאכט טאקע אַ פאַר גראָשען פון זיין זינגען, אָבער דאס איז דאס ריכטיגע בילד אין וועלכען מיר לעבען, כל ישראל איין קבצן, עס איז דער אמת'ער וקבצנו יחד...

גרייט עס איבערצוגעבען דעם היצעל. איינמאל איז צו איהם געקומען אַ אומבעקאַנטער און איהם געפרענט אויב ער האָט נישט צופעליג צו פערקויפּען אַליטע אָדער שוואַכע פערד, פאַר וועל-כע ער צאָהלט אַ גוטען פרייז. ער האָט זיך אָנגעכאַפט אַן דעם פרעמדען און איהם פערקויפּט זיין קראַנק פערד, פאַר וועלכען ער האָט בעקומען אַזא סומע וואס האָט איהם שוין באַלד גע-קלעבט צו קויפּען אַ געזונט פערד.

עס האָט זיך אַרויסגעוויזען אַז דער דאָיגער „גוטער קונה“ איז נישט גע-ווען קיין מלאך, אַזוי ווי ער האָט פריהער געמיינט, נאָר דאס איז אַ אָנענט פון אַ גרויסער שוועדישער פיר-מע וועלכע קויפט אויף אין דער גאנ-צער וועלט אַלסע און קראַנקע פערד, פון וועלכע דאס פלייש ווערט קאנסער-ווירט און מען האָלט דאס אַלס שפּיז פאַר דעם מיליטער אין דעם נייעם וועלט-קריגע...

אַזוי ווי אין אַנדערע איראָפּעאישע מלוכות ווערען די פערד שוין ווייניג בענוצט, אַלץ ווערט פערטרעטען דורכ'ן אויטאָ האָבען די שוועדישע אָגענטען אַ ברייט פעלד צו אַרבייטען אין פוי-לען, ווייל לויט ווי זיי ערקלערען איז פערד-פלייש אַמבעסטען געאייגענט צו קאנסערווירען און איז מעהר דויער-האפט פון אַלע אנדערע פליישען.

ווייזט אויס אַז זיי וועלט שלאָפט נישט, מען גרייט זיך אויף אַלע אפנים. אויסלענדישע פעסער טייערער גע-וואָרען אויף דאָפּעלט.

עס האָט זיך בעשטעטיגט די ידיעה וועגען דעם טייערער ווערען פון אויס-לענדישע פעסער, אַ נאָרמאַלער אויס-לענדישער פאַס וואס האט געקאָסט 100 זל. קאָסט איצט 250, און אַ פיעלמאָ-ליגער פאַס, אַנשטאָט ביז איצט 200 קאָסט 350 זל. דער פרייז פון הנחה-פסער איז ווי געווען, אַ האַנדעלס-פאַס וועט ווייטער קאָסטען 25 זל. און אַ פאַס נאָך אויסלאַנד אויף קראַציע אָדער צולייגע וויסענשאַפטיכע צוועקען וועט קאָסטען 20 זל.

אָלגעמיינע פערזאנלעכע פון דער קליינהענדלער-אָרגאניזאציע.

ווי בעוואוסט זענען מיט עטליכע חדשים צוריק פערזאנלינגט געוואָרען ביידע בעזונדערע קליינהענדלער-פער-איינען, וועלכע שטעלען פאַר מיט זיך יעצט אַן איינבלייבנדיכע קליינהענדלער-אָרגאניזאציע.

די טעטיגקייט פון דער בענייטער אָרגאניזאציע פיהרט דערווייל אַן אַ פראָוויזאָריעם. כדי אָבער צו שטעלען די אָרגאניזאציע אויף נאָרמאַלע יסו-דוט קומט פאַר מאָנאט דעם 29 ד. ח. 4 אַזיגער נאָכמיטאג אין זאָל פון יוד. ספּאָרט-פערזאנלעך (אָגראָדאָווע 22) אַני-אַלגעמיינע פערזאנלעכע מיט פאָלגענדען טאָג-אָרדנונג:

(1) ערעפנונג, (2) וואָהלען פון אַ פאָרזיצער, (3) בעריכט, (4) רעפּערטאט פון דעלעגאט פון דער וואָרשאווער צענטראַלע ה' בורקא אד"ט: „די איצ-טיגע קאָנסטראַפּאָלע ווירטשאַפטיכע לאַגע און דאס יודישע קליינהענדלער-טום, (5) וואָהלען פון אַ פערזאנלעכע און ערווייאָנס - קאָמיטע, (6) פרייע פאָרשלאָגען.

אַלע קליינהענדלער, וועלכע זענען נאָך ביז איצט נישט קיין מיטגלידער אין פערזאנלעכע קאָנען קומען אויף דער פערזאנלעכע און אויסגרייפּעלע דעקלאַ-ראַציעס, וואס וועט זיי געבען רעכט אַנטייל צו נעמען אין דער פערזאנלע-כע.

א ליקווידאציע - פערזאנלעכע פון מארק-שטעהער פאראיין.

מאָנאט דעם 29 ד"ח 2 אַזיגער נאָכמיטאג קומט פאַר אין זאָל פון יוד. טורן און ספּאָרט-פערזאנלעך א ליקווידאציע פערזאנלעכע פון מאַרק - שטעהער-פערזאנלעכע (מאָסטאָווע 8) מיט פאָלגענדען טאָג-אָרדנונג: (1) ערעפנונג, (2) וואָהלען פון אַ פאָרזיצער, (3) ליקווידאציע.

ה ו ד ע ה.

הנני מודיע בזה שמפני טעמים הכמומים עמדי, החלטתי לבלי המנות עוד אל אגודת המורח.

משה הלטר,

Do mieszkańców m. Częstochowy Obywateli Państwa Polskiego.

Kryzys gospodarczy, który w wyniku wielkiej zawieruchy dziejowej przeżywa świat niemal cały, dał się boleśnie odczuć znacznej ilości obywateli kraju naszego, pozbawionych pracy i z nią i środków na utrzymanie.

Wprawdzie bezrobotnych w Polsce mamy procentowo znacznie mniej, niż nasi sąsiedzi, nie możemy jednak zapominać o tem, że jesteśmy młodym organizmem państwowym, który nie zdążył jeszcze nabrać sił materialnych, by podołać wielkim wydatkom na zlagodzenie skutków przesilenia gospodarczego.

Potrzeba chwili nakazuje nam zapukać do serc wszystkich mieszkańców Częstochowy, którzy za obywateli państwa polskiego się uważają i wezwać ich do czynu obywatelskiego.

Niech popłyną ofiary do Społecznego Komitetu Niesienia Pomocy Bezrobotnym, by ci, którzy bez własnej winy pracować nie mogą, mieli możność przetrwać i doczekać się lepszej przyszłości.

Niech wśród ofiarodawców, wszak tylko obowiązek względem kraju i bliźnich spełniających, obok tych, którzy zawsze chętnie swój grosz wdowi na cele społeczne ofiarowują, znajdą się obywatele, którym los dóbr materialnych nie szczędził.

Niech przede wszystkim pospieszą z ofiarą ci, których zarobki pozwalają na coś więcej, niż skromne utrzymanie przeciętnego pracownika umysłowego, czy fizycznego, niech złożą ofiary, które nie byłyby okrucami, spadającymi ze stołu pańskiego, lecz dobrowolną daniną odpowiadającą ich zarobkom, względnie majątkowi.

Nie wątpimy, że wszyscy mieszkańcy miasta naszego stwierdzą zechcą, że za obywateli odrodzonej Ojczyzny nie tylko formalnie lecz i moralnie poczytani być mogą.

Nazwiska ofiarodawców i złożone przez nich ofiary podawane będą przez Komitet Społeczny do wiadomości publicznej w prasie miejscowej w odstępach dziesięciodniowych.

Wierzmy, że na liście ofiarodawców znajdą się wszyscy obywatele grodu naszego.

Ofiary składać można w redakcjach pism miejscowych, względnie w Komunalnej Kasie Oszczędności.

Prezydium Rady Powiatowej BBWR. w Częstochowie: W. Płodowski, A. Bratkowski, A. Kurkowski, Z. Choldyk, D-r T. Biluchowski, D-r A. Franke, K. Peche, Stan. Kinderman, W. Kobyłecki, A. Piekarski, W. Matula, J. Janusz, A. Baryła.

Nie wyrzucajcie Waszych pieniędzy!

Kupując mydła zamiejscowych fabryk płacicie wyższe ceny za kosztowne plakaty i koszty przewozu, podczas

gdy mydło z „Rybka” jest lepsze i przytem tańsze.

Używajcie

Mydło -- tylko z Rybką.

Częstochowska Fabryka Mydła

DZIUBAS i FISZEL

SPÓŁKA AKCYJNA.

Kierownictwa szkół № 13 i 15

zawiadamiają, że zapisy do szkół powszechnych żydowskich № 13 i 15 przy ulicy Narutowicza 15 odbędą się w dniach 26, 28 i 30 czerwca r. b. (piątek, niedziela i wtorek) w godzinach od 9—12 i od 4—7.

Do szkoły № 15 mają się zgłosić chłopcy z całego miasta, zaś do szkoły № 13 dziewczynki z ulic: Krakowskiej, Małej, Ogrodowej, Prostej, Polnej, Ostatniego Grosza, Starego Rynku, Strackiej, Stawowej, Targowej, Zawodnia, Cegielnianej, Tartakowej, Senatorskiej, Garnarskiej, Stodolnej, i Młynowskiej.

Do zapisu należy przynieść metrykę urodzenia dziecka i świadectwo szczepienia ospy.

Zapisze się dzieci urodzone w latach 1918, 1919, 1920, 1921, 1922 1923 i 1924, które jeszcze do szkół nie uczęszczały.

Zapisom podlegają również dzieci już uczęszczające do szkół.

U W A G A: Po wakacjach zapisów do szkół nie będzie.

צו אלע געוועלען אהן אונטערשיד פון פאר!

לויטן צעכע-געווען מוען אלע מייסטערס ווי געוועלען, בעזיצען די געהעריגע קוואליפיקאציעס בעשטעטיגט דורך דער האנדווערקער-קאמער, אז ווי האבען געענדיגט א דערגעצונגס-שולע.

פאר די יעניגע געוועלען, פרויען און מענער, עטער פון 18 יאהר וואס האבען אזא שולע נישט געענדיגט פאר וועלכע עס שטעהט פאר א קאטאסטרא-פע, ווערט לויטן בעשלוס פון דער האנדווערקער-קאמער, איינגעפירט נאך דאס יאהר א צווייטע-דיגענער קורס.

די אלע וואס ווילען בעקומען א בעשייניגונג זיך צו קענען שטעלען צום עקזאמען דארפן זיך איינשרייבען ביזן 1-טען יולי פון 9 פרייה ביז 1 און פון 4 ביז 8 אווענד אין דער האנדווערקער-שולע גארנצארסקא 8|10, מיטברענגענדיג א דאקומענט.

פערט. פון דער דערגעצונגס-שולע.

Nerwy Szanownej Pani

potrzebują spokoju. Tysiące przykrych spraw zakłócają codziennie spokój Pani. Ciężka i niewdzięczna jest praca dobrej i pilnej Gospodyni Domu. Jak mało zrozumienia dla prania bielizny mają ci którzy opowiadają, że pranie to żaden trud, a nawet nazywają je dniem świętym. Tym on nie jest i być nie może, bo każda sumienna Gospodyni Domu zawsze pracować będzie nad utrzymaniem zasobu świetlanej bielizny. Troski o uszkodzenie bielizny uszytechnia się, jeżeli Szanowna Pani kupi do prania wysmienite mydło „Kofiontay z pralką”. Niech Szanowna Pani nie wdaje się w żadne ryzykowne eksperymenty, gdyż lepszego środka do prania nad wyrobów Kofiontay'a nie otrzyma Pani nigdzie i nigdy.

Kofiontay

Mydło

Zastępca: I. Lewkowicz, Częstochowa, Narutowicza 15.
Złoty medal na wystawie w Katowicach 1927.

Zastępca: I. Lewkowicz, Częstochowa, Narutowicza 15.
Złoty medal na wystawie w Katowicach 1927.

קאמוניקאט.

דערמיט זענען מיר מודיע אונזער ג' קונדשאפט, אז יעדער אריגינעלער זאק אמאניאקאל-זאדע (פיעלירל א) פון די

ZAKŁADY SOLVAY w POLSCE

איז בעצייכענט מיט א'אויפדרוק

ZAKŁADY SOLVAY w POLSCE
T. z O.P.
SODA KALCYNOWANA
(AMONIAKALNA)
98%

און איז פערזעהען מיט א פאבריק פלאמבע. דער אויפדרוק און די פלאמבע גארנטירען די פולווערטיגע אויסארבייטונג, אויף וואס מיר בעטען אכטונג צו געבען ביים קויפן.

Zakłady Solvay w Polsce
Oddział w Częstochowie
ul. Handlowa 3, tel. 5-23.

ווארשא, אין יוני 1931.

אכטונג: שולדיגע אין פערשרייטען פאליטיקאטען אלס אונזער אריגינעלע אמאניאקאל-זאדע (פיעלירלע) וועלען צוגעצויגען ווערען צו גע-ריכטליכער פערזאנלעכקייט.

לאקאטאזען = פעראיי

אין טשענסטאכאווע

דער סעקרעטאריאט איז טעטיג טעגליך פון 5 ביז 7 אווענד.
פערזאנלעך וועגען וואוינלונגס = פראגען — אינזאנאט.
איינשרייבונגען פון נייע מיטגלידער אויפ'ן ארט אלע 12.

דער מעכטיגסטער וועלט-פילם!

HRABIA MONTE-CHRISTO CASINO.

הערליכע דראמא פון ראמאנטישע צופאלען אויף דימאס'עס בעריהמטע ערעהלונג.
אין די הויפט-רולען: בעריהמטע ליל דאגאווער, בערנארד געקע, ושאן אנדוועלף א. א.

מוזיק-לייטונג: י. בורשיק.
אויף דער סצענע:

אויפטריטען פון ווארש. ארטיסטען מיט מאריא שטשענסנא אין דער שפיץ אין דער רעווי א. ט. 15 פראצענט ווייניגער.

מירא ושימונסקא, מאשינסקי, מאריס שוואליצ, ויטארוש באנקראפט פערבעטען אייך אלע אויף אונזער אנגענו. 100% פילם

PARADA PARAMOUNTU

קעסטען ווערען געשפילט אין דער פילישער שפראך.
ווערנדיג דראמא אין 3 אקטען
אויף געמיינליכע סאמאקאדען געזענען.

צום זומער-סאנדאלען, סקאק-גימנאסטיק, פריהמארגען-לאטשען צו מעטיגע פרייען

„אבובי ע” נייער מארק 2 טעל. 860 דעטייל.
רעיעלע אויספיהרונג.

„KOWALSKINA”
USUWA NAJSILNIEJSZE BOLE GŁOWY
FABRYKA CHEMICO-FARMACEUTYCZNA AP. KOWALSKI WARSZAWA

PODZIĘKOWANIE.

Dyrekcja szkoły № 12 dziękuje Paniom Skarbniczkom za łaskawą współpracę przy znaczku w dniu 16.6.1931 r.
Zebrana kwota 511 zł. 40 gr. została zużyta na kolonje letnie dla biednych chorych dzieci szkoły № 12.

אלגעמיינע פערזאנלונג פון הויז-וויטען פעראיי.

מאנאטא דעם 29 ד. ת. 2 אויגער נאכמיטאג קומט פאר אין איינעם לאקאל אלע 10 די יעהרליכע אלגע-מיינע פערזאנלונג פון יידישען הויז-וויטען פעראיי מיטן געהעריגען טאג-ארדנונג.

אלע יידישע הויז-וויטען דארפען זיין אנוועזענד אויף דער אלגעמיינער פערזאנלונג.

איינשרייבונגען אין די פאזשעכע שולע.

ווי מען טיילט אונז מיט דארפען אלע קינדער, לויט דער פערזאנלונג פון בילדונגס-מיניסטעריע, וועלכע דער-נען זיך אין די פאזשעכע שולע און ווילען זיך דארט ווייטער לערנען, מו-זען זיי זיך פערשרייבען פון היינט פרייטאג דעם 26-טען ביז דעם 29 ד. ת. שפעטער: איינשרייבונגען וועלען נישט גענומען ווערען אין אכט.

הכנסה פון בלימל-טאג פאר די פאזשעכע שולע נר. 12.

די הכנסה פון געזאמעלטען בלימל-טאג איינגעארדענט דורכ'ן עטער-קא-מיטעט פון דער פאזשעכער שולע נר. 12, וואס איז פארגעקומען דינסטאג ד. 16 ד"ה בעטרעפן 511 זל. מיט 40 גר.

די רעכנונגען פאר עלעקטרישע בעלייכטונג וועט מען קאנען אויך צעהלען אין דער האנדווערקער-באנק.

ווי מען טיילט אונז מיט, וועט מען פון 1-טען ליפערץ י. י. קאנען צעה-לען פאר עלעקטרישע בעלייכטונג אויך אין דער האנדווערקער באנק, וועלכע האט א אבמאך מיט דער היגער עלעק-טראווע.

נדבות אין רעדאקציע.
נדבות און גרויס פון מנין ביי היים ראדענבוים בלעטש 25 זל. מונקי חת 10 זל. עורה 5 זל. שפיטאל 10 זל.

בצאל פאסטשטיש 2 זל. פאר מחזיקי הדת אנשטאט א טעלעגראמע צו דער חתונה פון 5. פראנק

WAŻNE DLA PAŃ!
ZAWIADOMIENIE
Niniejszym mam zaszczyt za-
wiadomić Sz. Kli jentele, że

pracownia kapeluszy
M. Gotlibówny
została przeniesiona z II Aleji 19
w II Aleję № 28

vis-a vis bramy.
Z poważaniem
M. GOTLIBOWNA.

ODCISKI
ZGRUBIAŁY
USUWA BEZ BOLI, BEZPOWROTNE

KLAWIOL
FABRYKA INSTRUMENTÓW
AP. KOWALSKI WARSZAWA

Teatr „ODEON”
אלע 27.

לעצטער טעאט 9-30 אווענד.
קריסטאף 1-טע-2-טע פלעצער
1 זל. אין 1 זל. 20 גר.

POGARDA ŚMIERCI
איבערן פראגראם:

Wydawca B. Bocian

Druk. B. Bocian, Aleja

Redaktor: Izrael Płockier